

Landøkonomiske Meddelelser fra forskellige Egne om Aaret 1891.

Fra Nordøstsjælland.

Taaeligt har Udbyttet været — næppe svarende til de oprindelig temmelig store Forventninger; Regnmængden i den nordlige Del af Frederiksborg Amt var større end de fleste andre Steder i Landet i Juli og August; — al Sæden led en Del, og Rugen overordentlig meget.

Det er ikke let at arbejde under de nuværende Skatte- og Lønnings-Forhold for Landmænd, der sidde med store Prioriteter — og Hundreder af Middelgaarde omkring i Landet friste en saare besværlig Tilværelse; det er tvivlsomt, om det sidstforløbne Aar har hjulpet synderligt! For de egentlige Bøndergaarde, som her i Egnen ere i Besiddelse af næsten al Jorden, er Forholdet noget andet; for dem er Evnen til at læmpe sig efter givne Forhold langt større end for de saakaldte »Proprietærgaarde«; en lidt forøget Deltagelse i det daglige Arbejde af Familiens egne Medlemmer, en ringe Formindskelse af Udgifterne til Materiels Vedligeholdelse etc. er paa saa smaa Ejendomme istand til at raade Bod paa selv temmelig betydelige Tab i andre Retninger.

Naar en sjælden Gang en mindre Ejendom gaaer i Handelen, viser det sig dog, at Prisen nu er noget højere end den, hvorfor den blev udbudt for 4 à 5 Aar siden.

Kun enkelte større Ejendomme som Søborg Sø kunne her i Egnen opvise en Del Grundforbedringer; paa 3 à 400 Tdr. Land udkjøres her i indtil 6000 Fods Afstand et Jordlag

af c. 60 Kbkfavne pr. Td. Land (omtrent 26 Kubikfavne give 1 Decimaltomme, omtrent 22 Kubikfavne pr. Td. Land give 1 Værktomme tykt Lag — Jorden regnet i fast Tilstand); Transporten finder Sted paa Spor med 700 mm. Sporvidde og Skinnevægt af 7,2 Kilogram pr. løbende Meter, og Bekostningen bliver ved en gennemsnitlig Arbejdspris af 20 Øre pr. Time for Folk og Heste:

	pr. Læs à 2000 R Jord (16 à 18 Kbkf.)
Nedhakning, Læsning, Spredning, Sporflytning	12 $\frac{1}{2}$ Øre.
Extraarbejde, Regulering af Spor (Hoved) samt Transport (Heste og Kuske) indtil 6000 Fods Afstand	12 $\frac{1}{2}$ —
Materiel, Bygninger, Anlæg af Hovedspor ..	15 —
Ialt pr. Læs à 2000 R Jord (c. 16 à 18 Kbkfod.)	40 Øre.

Alle Udgifter iberegnete skaffes Jorden fra Bakkerne i 1 Fjerdingsvejs Afstand spredt i et 3 à 4 Tom. tykt Lag (i løs Tilstand) over den bløde og moseagtige Dyndflade for omtrent 2 Øre pr. Centner Jord, svarende til c. 2 $\frac{1}{3}$ Øre pr. Kubikfod, eller omtrent 5 Kr. pr. Kubikfavn.
Hvoraf altsaa Læsning og Spredning koster . . . 31 à 32 $\frac{0}{10}$,
Transport, Regulering, Tilsyn etc. — . . . 31 à 32 $\frac{0}{10}$,
Materiel, Bygninger, Hovedspor — . . . 37 à 38 $\frac{0}{10}$.

I denne Egn har egentlig ikke i de senere Aar og heller ikke nu været Mangel paa Arbejdskraft; Løn for Karle 150—180—200 Kr.; Piger ere vanskelige at faa.

Her findes hist og her ret gode Husmandsbrug fremvisende en omhyggelig Dyrkning af Lodden. — Der er ingen Tvivl om, at Præmie-Systemet har havt nogen Indflydelse.

Fra Amager.

Jeg formoder, at Aarsudbyttet dog i det Hele maa blive ret tilfredsstillende for Landbruget. Udsigterne i August Maaned vare ganske vist triste, og det foraarsagede Tab ogsaa

betydeligt, men de ret gode Priser, navnlig paa Rug, og det gode Udbytte, denne Sædart de fleste Steder har givet, er Grunden til, at det endelige Resultat ikke bliver saa galt endda.

Udbyttet af Roer har været fortrinligt, omtrent 400 Tdr. pr. Td. Land, og Sommergræsningen ualmindelig. Hø-Udbyttet var jo ogsaa godt, men allerede denne Høst besværliggjordes noget ved ustadigt Vejr, navnlig led 1ste Aars Kløver paa sine Steder ikke saa lidt.

De kommunale Afgifter ere meget store heri Taarnby Kommune (stadig voxende), 50 Kr. pr. Td. Hartkorn med Forholdet $\frac{1}{3}$ paa dette og $\frac{2}{3}$ paa Formue og Lejlighed.

Avlsredskaber, Plove og Harver, Renseplove o. s. v. ere i de senere Aar undergaaet heldige Forbedringer, og meget fortrinlige Redskaber til Jordens Bearbejdning ere fremkomne. Hesteriver, Saamaskiner, Kreaturvægte for ikke at tale om Damptærskværker anskaffes i Fællesskab.

Hvad jeg i en mangeaarig Praxis aldrig har erfaret før er indruffet iaar (ifjor), at der til Maj fra og i Efteraarsmaanederne var knapt om Tyende, ikke alene kvindelige men ogsaa mandlige, og Lønningerne ere som Følge heraf stadig opadgaaende. En Karl har nu almindeligvis over 200 Kr. om Aaret og en Pige op imod 150 Kr. Egentlige Landarbejdere (Tyende) have, mig bekjendt, Socialisterne endnu ikke direkte kunnet paavirke, men indirekte trænge Lærdomme ind, som »Socialdemokraten« udbreder med megen Iver og Ihærdighed, og hvor dette Blad kommer ind skal nok Tilfredsheden gaa ud; men et værre Væv af Overdrivelser, Forvanskninger, Gift og Galde kan dog næppe opvises. Fra Landbrugets Side har Arbejdsgiverne hidindtil staaet uden al Organisation, men Socialisterne bringe maaske ogsaa Landbruget til at organisere sig. Den gamle støtte Arbejderstand herude er sikkert i og for sig ikke stærkt modtagelig for de socialistiske Overdrivelser og da allermindst Kvinderne, men der skal dog heller ikke saa lidt til for altid at kunne staa imod. Forstjenesten er da ogsaa i det Hele taget god.

Udstykning finder vedvarende Sted herude, og om det end paa den ene Side vel ikke er ønskeligt, at denne Ud-

stykning drives til den største Yderlighed, saa er det paa den anden Side ligesaa sikkert, at vi have smaa Landbrug herude, der give et overordentligt stort Udbytte. Her findes Exempler paa flere Familier, der leve smukt og selvstændig, tilfredse og glade paa faa Tønder Land, men de have ingen 8 Timers Normalarbejdsdag og holde heller ikke »Socialdemokraten«.

Fra Egnen Taastrup—Kjøge.

Naar 1891 sammenlignes med de foregaaende Aar, maa det ganske vist betegnes som bedre end disse; Høsten 1890 var i Almindelighed over Middell, Massen maatte bøde paa den simple Kvalitet og de tarvelige Priser; Høsten 1891 var ogsaa over et Middelaars, og trods de daarlige Kvaliteter, der bringes paa Markedet, er Vintersæden betalt ikke lidet højere end man var vant til. Kommer dertil, at Kjødpriserne i Vinteren og Foraaret 1891 vare gode, at Svinene fededes med Fordel, medens der tillige blev avlet mange Roer og meget Hø, omend af mindre Godhed, saa bliver det hele samlede Billede af 1891 adskillig lysere end ved den nærmest foregaaende Aarrække.

Saavidt jeg kan skjønne, ere Skatter, Afgifter og Lønninger ikke stegne i de senere Aar paa en saadan Maade, at de kunne influere i en særlig følelig Grad paa Landbrugets Forretningsevne — i alt Fald i denne Egn; — men de ville selvfølgelig stige uafbrudt, og man maa være forberedt paa, at de forskjellige sociale Lovforslag ogsaa, hvor ønskelige de ellers kunne være, ville bidrage deres hertil.

Ejendomspriserne holde sig temmelig uforandrede; en Bondegaard koster fra 700 til 900 Kr. pr. Td. Land efter sin Godhed, og Husmandsjord er dyrere; da Huset spiller saa stor en Rolle herved, kan Priserne paa Jorden vanskelig angives.

Til Socialismen mærkes endnu kun lidt, og som Følge deraf er der heller ikke truffet særlige Foranstaltninger til Modvægt mod dens Overgreb; Jordbunden her i Egnen er heller ikke særlig modtagelig for den Slags Agitation, da der kun findes faa Arbejdere, der leve af tilfældigt Arbejde,

medens Hovedmassen er knyttet til Arbejdsgiverne med temmelig faste Baand, som ingen af Parterne gerne bryde.

Husmandsbrugene drives som Regel godt, men da saa godt som alle Husmænd have fast Arbejde ved Siden af, er Driftsmaaden i Regelen ikke meget forskjellig fra de større Ejendommers Driftsplan, og Hestekraften leveres altid af Arbejdsgiveren. Jeg skjønner ikke, at der her i Egnen er særlig Trang til Forøgelse af Husmandsbrugene; jeg betragter i det Hele ikke Besiddelse af Jord som Universalmiddel mod Nutidens Onder; hvor de rette Betingelser — Kapital, Dygtighed, Afholdenhed, Flid og Nøjsomhed — ere tilstede hos begge Parter, baade Mand og Kone, er Besiddelsen af Jord en stor Velsignelse, men disse Fordringer opfyldes i saa mange Tilfælde ikke, og saa hjælper det ikke at give Folk Jord og Ko og Gris, de sidde saa i Regelen slettere i det, end dem, som kun leve af sine Hænders Gjærning.

Fra Egnen Roeskilde—Ringsted.

Over Udbyttet føres almindelig Klage, saavel over Kvantum som Kvalitet. Aaret 1889 var for tørt og varmt og gav smaat med Straa og lidt Kjærne; 1890 gav stort Underskud, men dette, 1891, er i alle Henseender det daarligste og vil give stort Underskud. Kvægbesætningen har givet ret godt, men naar Kraftfoderet regnes fra, bliver Nettoindtægten kun lille.

Landbrugets Udgifter (∅: Skatter, Afgifter, Lønninger m. m.) stige Aar efter andet; særlig Lønningerne og Akkordarbejderne ved Høst m. m. For faa Aar tilbage betaltes en god Karl 150 Kr. for Aaret, nu 200 Kr., ja derover. En Pige fik tidligere 100 Kr., nu 120 à 140 Kr. En Daglejer paa egen Kost 1 Kr. om Sommeren, samt Øl og Snaps, nu 1½ Kr. og fri Kjørsel og Pløjning.

Af nyere Redskaber, som Skrælplove, Saamaskiner, ja endog Slaa- og Mejemaskiner sees ikke saa sjælden komme frem.

Arbejdskraften formindskes, særlig ved Bortrejse til Amerika og Kjøbenhavn, uagtet mange Karle omkring 20 Aars Alderen gifte sig.

Efterhaanden nødes man til at holde paa Daglejerne

— Karlene ere for Nutidige, jeg har i de senere Aar kun havt en à to Karle paa hver Gaard — og de ere tilfredse med det Tillæg jeg giver, men de faa Akkord, hvor saadant kan gives, og derved tjene de lidt mere, og jeg faaer Arbejdet fremmet. Socialisterne ere paa Spil alle Vegne, ogsaa her i Egnen, men det nytter dem ikke at komme til mine Arbejdere.

Her er et stort Tal af Arbejdere med Fæstehuse, og Flertallet med 2 à 6 Tdr. Land; jeg lader mine Arbejdere faa den fornødne Hjælp til at drive deres Jord, hvilket de betale med at høste 1 Td. Land, for hver Td. Land de have, og det er billigt nutildags, da de følge lidt med i Staldfodring og Rodfrugtdyrkning m. m., saa giver jeg gjerne de flinkeste et Par Frugtræer om Efteraaret, og har de en god ledig Plads ved Stuehuset, faa de et Espalliertræ — som jeg lader plante og ombinde.

Fra Egnen ved Jyderup.

Jeg troer nok, at Kommuneudgifterne ere i den Grad voxende, at det snart kan blive vanskeligt for Agerbruget at bære dem. Næsten rundt om os lægges der paa Skatterne. En Nabokommune (Breininge-Bjergsted) skal nu have en Hartkornskat paa 31 Kr.; naar hertil saa kommer Formue- og Lejlighedsskatten vil man jo let forstaa den betydelige Byrde. For en stor Del er det Alderdomsforsørgelsesloven, men ogsaa flere andre af de nyere Love forøge Byrden ganske overordentlig.

Fra Egnen Kallundborg—Slagelse.

Aarsudbyttet maa kaldes jævnt godt og har været saaledes, at Landmændene se lidt lysere paa Tingene. Fra Høsten 1890 fandtes der til at begynde Aaret 1891 med gode Beholdninger af Hø, og hvor der var anvendt Omhyggelighed, tillige mange Roer; dette i Forbindelse med nogenlunde normale Foderstofpriser gav ved de ganske gode Smørpriser og de udmærkede Ostepriser et ordentlig Udbytte af Mejerierne, hvortil ogsaa hjalp de høje Priser paa store Fedesvin, der naaedes henad

Sommeren; rigtignok forringedes Udbyttet noget ved det kolde Foraarsvejr, der skadede Græsvæxten; men saa blev denne saameget rigeligere henad Sommeren, ligesom ogsaa Stalfodringsplanterne naaede en ualmindelig Frodighed, og det gode Efteraarsvejr med det ualmindelig rigelige Græs hørte jo ogsaa til de lyse Punkter. Sædhøsten frembød mange Vanskeligheder og satte ofte Landmændenes Taalmodighed haardt paa Prøve; men paa denne Egn var Vejret dog saaledes, at enhver dygtig og betænksom Mand kunde faa Høsten bjerget i tør og sund Tilstand om end selvfølgelig med Tab. Mærkelig er det at iagttage, hvorledes Spiringsdygtigheden i saadanne fugtige Aar forandrer sig for Bygget. Jeg har seet Prøver af Byg fra samme Mark, som i September spirede med 30 %, gaa gradvis op indtil de i December Maaned spirede med c. 95 %.

Med Hensyn til Skatter og Afgifter synes jeg ikke, man kan sige, at de ere voxede saadan, at de kan have Indflydelse paa Landbrugets Forrentningsevne; thi om end Amtsfondsbidraget kan stige nogle Kroner, og Kommuneskatterne ligeledes kunne gaa fra 2 à 6 Kr. op pr. Td. Hartkorn, saa synes jeg egentlig ikke, at det bliver Byrder, der komme til at spille nogen væsentlig Rolle, og jeg er overbevist om, at disse Udgifters Forøgelse let kan erstattes ved mere Tarvelighed og Nøjsomhed i Levemaade. Her er et af de svage Punkter hos Landmændene; der er fra de gode Aar kommet en Flothedens Aand ind, Folk vil mere sig, leve godt og klæde sig flot, og det er sikkert, at det især er Bondestanden, der har den største Svaghed her, og det forekommer mig altid, at fra det Øjeblik, det kjønne, stærke, mørkeblaa Vadmestøj forsvinder som Klædedragt, forsvinder ogsaa Tarvelighed og Nøjsomhed. De stigende Lønninger vil derimod komme til at spille en større Rolle, og navnlig paa de større Gaarde. Bonden har en Gave til at kunne klare sig med lidt og temmelig ringe Mandskab, saa paa Bøndergaardene troer jeg ikke, at Lønningsforhøjelsen er saa stor endnu. I Høsten faa Bønderne en Del Arbejdskraft paa forskjellig Maade ved at have gjort Kjørsler og ydet andre Tjenester til Haandværksfolk og

Andre, der ikke have fast Arbejde; de tærse nu en Del Sæd med Damptærskværk, og hermed hjælper de hinanden med Mandskab og Bortkjørsel af Sæd, saa paa en almindelig Bondegaard holdes der i Almindelighed kun 1 Karl, 1 Dreng og en Husmand. Mere vil Lønningsudgifterne mærkes paa de store Gaarde, vel ikke ved, at Daglønnen er steget saa meget for det faste Mandskab; thi det er den ikke; men det mærkes mere ved, at Arbejdsstyrken nu mest bestaar af Daglejere, — de ordentlige, paalidelige Karle ere vanskelige at faa —, og denne Arbejdskraft bliver jo adskillig dyrere, men ogsaa paalideligere; men rimeligt er det, at Daglønnen snart vil stige, og bliver det saameget, som det strængt taget kunde behøves for Arbejderen med Familie, vil det komme til at føles stærkt for de større Arbejdsgiver.

Det er kun faa Ejendomshandeler, der finde Sted her paa Egnen; det er jo i Reglen saa, at jo bedre Egn, desto færre Handeler; det forekommer mig, at Priserne omtrent ere uforandrede; gode Ejendomme i god Kultur ere dyre; men i Reglen er det jo udpinte Ejendomme, der komme i Handelen, og paa saadanne er maaske Prisen falden lidt, og dog bliver de i Reglen for dyre i Forhold til de gode; thi god Kultur og Gjødningskraft paa en Ejendom er en større Kapital, end der ofte paaregnes. Forpagtningsafgifter ere vel omtrent gaaede 20 % ned.

Paa enkelte større Gaarde er der foretaget nogen Engkultur ved Udgravning, Planering og Paafyldning; en Del Mosejord bliver opdyrket, og i kommende Aar vil dette sikkert ske i større Udstrækning, da Egnens største Vandløb, Hallebyaa, med tilstødende mindre Vandløb, nu ere regulerede og derved Vandstanden sænket, hvorved større Strækninger sikkert ville egne sig til Opdyrkning; ellers foretages ingen Grundforbedringer i større Maalestok. En bedre Anvendelse af den flydende Gjødning vinder Udbredelse; hensigtsmæssige Ailerender i Staldene og store Ailekummer ere indrettede mange Steder, og man er meget godt fornøjet med Resultatet.

Det er særlig Skrælleplovne og de lette gode amerikanske Redskaber til Roemark og Have, der vinde

Udbredelse; ja ikke saa faa Radsaaningsmaskiner arbejdes der ogsaa med her paa Egnen.

Hvor Folkene blive behandlede godt og hensynsfuldt, har Arbejdskraften været nogenlunde tilstrækkelig, men ikke meget rigelig; den almindelige Dagløn er 1 Kr. 33 Øre pr. Dag hele Aaret rundt, enkelte Steder varieret lidt efter de forskjellige Aarstider, og saa gives der jo almindelig Daglejerne Lejlighed til extra Fortjeneste ved Akkord i Høst og ved andre Arbejder, hvor det kan lade sig gjøre; en flink ældre Karl faaer c. 200 Kr. om Aaret; Pigelønnen er fra 100 Kr.—140 Kr. aarlig.

Det vilde være heldigt, om Arbejdsgiverne vilde stræbe hen til og kunde naa, at de flinke Arbejdere paa en eller anden Maade kunde blive satte i Stand til at holde en Ko; naar saadant skeer, seer man, at der bliver mere Tilfredshed, og Manden har Lyst til at være hjemme, naar han ejer Dyr, som han kan pusle med; der bliver derved en Lyst og Evne til at drætte Svin op, som betaler sig godt for Smaamanden, og det at kunne producere Noget og sælge Noget glæder ham og højner hans Selvfølelse; jeg troer, at fleste Arbejdsgivere med en god Villie efterhaanden kunne naa saa vidt. Fra Landboforeningerne er der virket i flere Aar ved Præmiering af Husmandslodder; af »Økonomisk Selskab« er der i de sidste Aar anvendt en temmelig betydelig Sum aarlig til Præmielaan til dygtige og flittige Husmænd, og sees det, at Laanene blive godt anvendte og i det Øjemed, hvortil de ere bevilgede af det sagkyndige Udvalg, der rejser rundt og besigtiger Lodderne, eftergives saadanne Laan; der er ogsaa bevilliget Penge, saa at dygtige Husmænd have kunnet rejse og studere gode Husmandsbrug i Fyn. Jeg troer, at smaa Husmandsbrug, ssa store at der kan holdes Ko, burde forøges. Hønsehold og Biavl lægges der nogen Vægt paa, men dog ikke i meget stor Udstrækning.

Der er oprettet nogle Hesteavlsforeninger for Avl af svære Heste; der er i disse Foreninger temmelig stort Medlemsantal, og Foreningerne have indkjøbt Hingste fra Jylland.

Fra Egnen Korsør—Skælskør.

Selve Statsskatterne ere temmelig uforandrede; men de kommunale Skatter ere i Stigning, især efter den nye Alderdomsforsørgelseslov; i hvert Fald ere de allerede her i Egitslevmagle Sogn stegne med 2 Kr. pr. Td. Hartkarn, og selv med de mange gode og humane Sider, der findes i denne Lov, vil det nok vise sig, at det er en for Landbruget meget uheldig Lov og give Anledning til megen Misfornøjelse fra deres Side, som nyde godt deraf. Baade denne Lov og Snekastningsloven faaer Landvæsenet ikke Gavn af; men Landbruget er jo vant til at savne, skjøndt det maaske er den Erhvervskilde, som mest trænger til virkelig positiv Hjælp. Selve Lønningerne til baade det faste Tyende og til Daglejerne ere jo i en stadig Stigning og ville ubetinget vedblive at være det. Den eneste Modvægt er Anvendelse af Maskiner i stort Omfang, men det er ogsaa dyrt. Daglønnen er her paa Gaarden i de sidste 6 Aar stegen med c. 10 0/0. Mejeripiger ere sjældne; man spørger ikke mere om, hvad de koste, naar bare man kan faa dem.

Som jeg før har besvaret, er det nu min Mening, at Ejendomspriserne paa bedre større eller mindre Gaarde egentlig ikke er faldne selv i de daarligste Aar. Mindre gode Varer have naturligvis været trykket en Del og ville vel vanskelig, selv i gode Aar, blive betalte med højeste Pris mere, da man i de daarlige Aar endelig er bleven klog paa, at prima er prima. Forpagtningerne, som jo i Halvfjerdserne vare komne urimelig højt i Vejret, ere naturligvis reducerede en Del, men jeg troer da heller ikke, at ret mange Forpagtere have kunnet svare den i de gyldne Aar stipulerede Afgift uden Tab. Jo mindre Steder, des højere er Prisen.

De fra Ole Sørensen i Kolding forhandlede forskellige Slags Plove vinde en Del Udbredelse og ere ogsaa fortrinlige, ligesom en Mængde Tærskværker (Damp) sees arbejde rundt omkring baade paa store og paa mindre Gaarde.

Egentlig er der under almindelige Forhold mandlig Arbeidskraft nok, derimod skorter det en Del paa kvindeligt Tyende.

Herregaardene ere vistnok nu mest betjente af Daglejere, da det er et roligere og mere paalideligt Arbejde, der naaes med den, men ogsaa dyrere. Virkelige arbejdsføre Karle ere dyre og vanskelige at faa og ofte meget upaalidelige og ligegyldige. Paa Bøndergaardene holdes endnu 1 à 2 Karle, det vil sige unge Knøse paa 17—19 Aar, som faa, især i Forhold til deres Duelighed, en meget høj Løn, 150—180 Kr. aarlig. I Høsten bruges jo meget Akkordarbejde til høje Priser; udenfor den Tid vil Arbejderen nødvendig inlade sig derpaa.

Jeg har nok hørt Tale i Sommer om socialistiske Møder af Husmændene, men jeg har ogsaa hørt sige, at de ikke have vundet videre Tilslutning. I det Hele taget troer jeg ikke, at Socialismen i Øjeblikket er farlig herude, men man maa være paa sin Post for at staa imod. Saalænge Landmanden har Raad til at lægge lidt paa Lønningen, saa gaaer det nok.

Vore Husmænd drive egentlig deres Jord daarligt, paa enkelte Undtagelser nær; de pløje, saa og høste, og saa er det forbi. Deres Smaahaver ere i Reglen i en daarlig Forfatning og uhyggelige at se paa; i det Hele taget faaer Husmanden altfor lidt ud af sin lille Bedrift, men Sansen derfor og Vindskibelighed mangler.

Jeg troer nok, at Hønseholdet enkelte Steder drives med ret god Fordel; men hvad der vistnok betaler sig bedre er Biavl; blev den mere udbredt, saa vilde der vel blive Overproduktion. Jeg véd en Skolelærer her i Egnen, som sidste Sommer havde 1000 Pd. Honning af sine Bier, hvilket jo var en smuk Extraintægt af 500 Kr. Udgifterne og Tidsspildet ere jo kun ringe, da det er et let og behageligt Arbejde i Fritiden.

Fra Fuglebjerget.

Landbrugets Udgifter, i Særdeleshed Folkeløn, er i en saadan Væxt, at det har følelig Indflydelse paa Landbrugets Forrentninger:

I Aaret 1887 var Lønningerne til mine faste Folk	3,978 Kr.
I Aaret 1891 - — — —	5,862 —
	<hr/>
Altsaa en Stigning af...	1,884 Kr.
Akkord-, Høst- og Daglejere have i Aaret 1891 faaet	
mere end i 1887	2,750 —
	<hr/>
I alt...	4,634 Kr.

Dersom jeg gaaer længere tilbage i Aarene vil Forskjellen blive større.

Man kan gjennemsnitlig regne, at Ejendoms-Gaarde ere betalte med c. 800 Kr. pr. Td. Land.

Her paa Egnen er adskillige saavel større som Smaagaarde, som har indført følgende Sædskifte: 1. Brak, 2. Hvede, 3. Byg, 4. Roer og Grønfoder, 5. Byg, 6. Havre, 7. Kløver og 8. Græs. Den $\frac{1}{2}$ Mark med Grønfoder bliver da besaaet med forskellige Grønfodringsplanter, saaledes at man tidligst mulig har grøn Rug at fodre med, og derefter Boghvede, Vikkerhavre, Højstammet Spærgel, gul Sennep m. m. Disse forskellige Grønfodringsplanter saaes paa mange forskellige Gange og saavidt mulig saaledes, at man har Grønfoder hele Sommeren, med Undtagelse af August Maaned. Malkekøerne staa da paa Stald hele Sommeren undtagen i August og undertiden noget ind i September Maaned. Fordelen herved er, at man kan holde en større Besætning, som man altid kan have passende og rigeligt Foder til, og at der samles en stor Mængde Gjødning. Derimod forøger det Arbejdet i hele Bedriften.

Nye Avlsredskaber og Maskiner vinde mere og mere Indgang. Sidste Aar kom her til Egnen 3 Meje- og Binde-maskiner, som imidlertid kun meget lidt og ufuldstændig kunde bruges, da Sæden blev slaaet saa meget ned af de stærke Regnbyger.

Det er knapt med Arbejdskraften, og især er der megen Mangel paa Mejeripiger, og Lønningerne gaa højere. Akkordarbejde bliver mere og mere anvendt.

Der er en Del Fremgæng i Husmandsbrug her paa

Eggen, som i en meget væsentlig Grad skyldes den Virksomhed, som Landboforeningerne udvikle, ved til Dels af egne og til Dels af Statens Midler at uddele Præmier og Præmielaan til saadanne Husmænd, som stræbe efter at gjøre Fremgang, men ofte mangle Midler dertil.

Fra Stevns.

Aarsudbyttet kan vel opgives til at være et Middelaar. Vel har Høsten og Priserne været større end de sidste Aar, men det fugtige Vejr i Sommeren har jo bevirket en ringere Kvalitet, særlig af Hvede og Byg, hvad der har forringet Udbyttet en Del.

Udgifterne ved Landbruget ere ikke forandrede i Løbet af de sidste Aar. Kommuneskatter ere hersom overalt stegne, men endnu ikke i en følelig Grad; man har en Frygt for, at der i en nær Fremtid vil være Udsigt til Stigning i Arbejdslønnen og Kommuneskatterne.

Ejendomspriserne og Forpagningsafgifterne stille sig omtrent som de foregaaende Aar, det er i det Hele meget lidt, hvad der omsættes.

Grundforbedringer udføres meget lidt i de senere Aar. Enkelte seer man udføre Dræning eller Mærgling, men som Regel udføres kun de nødvendige Arbejder i Landbruget, da det kniber med at komme igjennem. Ej heller ynder man her paa Eggen at forsøge nye Driftsmaader.

Meje- og Slaamaskiner vinde Indpas i mindre Agerbrug ligesom Saamaskiner og da særlig Kløverfrøsaamaskiner; men meget almindelige ere de dog ikke i de mindre Agerbrug.

Arbejdskraften har hidtil været tilstede i tilstrækkelig Mængde, men synes at være i Tilbagegang, saa der er Udsigt til, at der i en nær Fremtid kan blive Knaphed. Lønningerne ere ikke stegne i de sidste Aar. Det er særlig Mejeripiger, som det kniber med at faa. Faste Folk har det i de sidste Aar været vanskeligt at faa, hvorfor man er gaaet over til næsten udelukkende at holde Daglejere, som dels arbejde i Akkord og dels i Dagleje.

Husmandsbrugene ere synlig i Fremgang og Statens

Præmiering og Præmielaan til Husmænd spores at opmuntre meget i den Retning. Her paa Egnen er næppe Trang til en Forøgelse af Husmandsbrugene.

Her er oprettet Kvægavlerforeninger, Svineavlerforeninger og Hesteavlerforeninger, som alle gjøre Nytte; enkelte Byer slutte sig sammen om et Damptærskværk og lignende.

Fra Vordingborgegnen.

Uagtet Rugen til Dels blev mindre godt høstet, og Havren gjennemgaaende har givet langt under en Middelhøst, maa man dog sige, at nærværende Aar, med Hensyn til Udbytte, maa henregnes til de bedre. Sædens Kvalitet er ikke særlig god, men naar Priserne ere gode, er Modtageren aldrig saa paastaaelig, som naar de ere flove. At Aaret tillige har været et rigtig godt Græsaar, saa at der har været rigelig Mælk, der er udbragt til ret gode Priser, bidrager jo ikke mindst til, at Aaret i sin Helhed maa betegnes som ret godt.

Lønningerne ere noget stigende, baade for de faste Tjenestefolk og for Daglejerne. De sidstnævnte forefindes næppe saa rigelig som før, hvilket har sin Gruad i, at mange søge til Byerne og til Arbejde ved Jærnbanen o. l., og mange synes ogsaa, at det er finere at lære et eller andet Haandværk, selv om Fortjenesten ved dette er ringere end ved Landarbejdet. Ogsaa med Hensyn til de faste Folk er det de fine Fornemmelser, der bidrage til Knapheden. En stor Mængde Piger skulle lære at sy, og bo saa hjemme og lade sig til Dels føde af Forældrene, og baade for Pigers og Karles Vedkommende øver Byerne, og især Kjøbenhavn, stor Tiltrækningskraft, saa at der bliver faa nok tilbage til Arbejdet. Ligesom Lønningerne ere ogsaa Kommuneskatterne i Stigning. De ere gaaede saa smaat opad i flere Aar, men nu ville de, paa Grund af Alderdomsforsørgelsen, faa et betydeligt Stød opad, der vel næppe i Almindelighed kan anslaaes til mindre end c. 3 Kr. pr. Td. Hartkorn.

Paa de mange simple Enge, der findes her paa Egnen, anvendes hist og her nogen Kunstgjødning, men derud over gaar Engkulturen sjældent. Af Engkanterne og Moserne opdyrkes

stadig mere og mere, efterhaanden som Afvandingsforholdene tillade Dyrkning. Plantning gaaer det saa smaat fremad med, og Byggeriet — der efter en altfor ivrig Byggeperiode — i de daarligere Aar næsten rent var gaaet istaa, begynder der atter at komme mere Liv i. Glædeligt er det, at det bliver mere og mere almindeligt, at Møddingesteder med Ailebeholdere o. s. v. opføres.

Redskaberne gaa fremad, baade i Form og i Antal. Navnlig brede Bredsaamaskiner til Sæd og Frø sig, ligesom det ogsaa er ved at blive Mode, at en halv Snes Gaardmænd slaa sig sammen om at anskaffe et Damptærskværk.

Akkordarbejde vinder stadig mere Indgang, dog mest paa de større Gaarde; imidlertid er der ogsaa Bøndergaarde, hvor det bruges noget, uagtet den almindelige Skik med at Daglejerne faa Kosten lægger Systemet Hindringer i Vejen.

At der er socialistiske Rørelser iblandt Arbejderne er næppe tvivlsomt, men hidtil har der ikke været nogen Orden i deres Organisation, saa de have ikke nogen Betydning. Enkelte Strejker i Foraaret døde i Fødselen, og kun ganske faa af de Arbejdere, som forsøgte sig i den Sport, have ikke paany faaet Arbejde paa deres forrige Arbejdssted. Der har været Tale om at danne en Arbejdsgiverforening, men foreløbig er det nok bleven ved at tale derom, uden at handle.

Præmiering for fortrinlig Dyrkning af Huslodder, gjør utvivlsomt stor Gavn, idet den ikke alene vækker Kappe-lysten, men ogsaa hjælper mangan en flink Husmand, der har Lyst til at gjøre noget ved sin Lod, men savner Pengene hertil, til at overkomme betydelige Arbejder. Enkelte Steder er det Spadekulturen, der drives, men de fleste Steder troer jeg nok det er Afgravning, Planering og Opdyrkning af Mosehuller o. desl., der fremmes. Egentlig Trang til Forøgelse af Husmandsbrugenes Antal kan der ikke siges at være, men sikkert er det dog, at der altid er stærk Rivt om Huse med Jord, naar et saadant er ledigt. Lyst til at holde Høns, især naar disse til Dels kunne holdes paa Naboernes Bekostning, har mange Husmænd, og det er heller ikke ubetydelige Indtægter, der tages ind for Æg. Frugttræer have de ogsaa

Lyst til at plante, men beklage jo, at det varer saa længe før Indtægten kommer. Biavl drives af Enkelte, men er ikke saa udbredt, som den burde være; det kan jo heller nægtes, at Pasning af de nye Stader fordrer et temmeligt stadigt Tilsyn og ofte Tilstedeværelse ved Hjemmet, som en Arbejdsmand ikke godt kan indlade sig paa. Dette er maaske ogsaa Grunden til, at Biavlerne ofte ere Haandværkere eller Andre, der mest færdes ved Hjemmet.

Af Foreningsvæsenet har navnlig Kvægavlsforeningerne og en Hesteavlforening Betydning. Dog kan man vel ogsaa regne Andelsmejerierne til Foreninger, idet de, foruden den Gavn de gjøre Medlemmerne ved at købe deres Mælk og betale den med en ordentlig Pris, virke som Foreninger til Indkjøb af Oliekager og Klid, og derved ofte skaffe disse Varer til en billigere Pris, end de smaa Forbrugere ellers kunde opnaa.

Fra Møen.

Jeg troer at kunne udtale, at det ventes, at Aaret kan kaldes »jævnt godt« med omtrent Middelhøst. Naar Indtægterne saaledes have været større end Aaret forud, saa er til Gjengjæld ogsaa Skatterne — særlig de kommunale — stegne omtrent med 25 $\frac{0}{10}$ det sidste Aar, hvilket for en Del fremkom ved den nye Alderdomsunderstøttelseslov, samt det betydelige Slid paa Vejene af Sukkerroekjørsel og Mælkevogne til Mejerierne.

Arbejdslønnen har været den samme som Aaret forud; man ventede en Stigning i Foraaret; men det blev ikke til noget, og særlig da Akkordarbejdet i Roemarkerne det sidste. Par Aar er steget en Del. Haandarbejdet, Lugning og Optagning, pr. Td. Ld. Sukkerroer er 50 til 60 Kr. En Lugekone vil paa denne Akkord tjene 2 à 3 Kr. daglig. Det vanskeligste Spørgsmaal er, hvor man skal faa Malkepiger fra, da den hjemlige Befolkning mener, det er et Udskudsarbejde, hvilket langt fra er Tilfældet. Tilgangen af Piger fra Sverig bliver

mindre Aar for Aar, hvorfor det vil blive vanskeligere at faa Malkning udført. Til de øvrige Dele af Landbruget har der ikke manglet Arbejdskraft, og man har heller ikke mærket noget til de socialistiske Tilbøjeligheder endnu. Ja, en socialistisk Forening er rigtignok dannet sidste Efteraar; men saavidt jeg véd har den ingen Landarbejder paa sine Lister, som endnu kun har faa Medlemmer. Fra Arbejdsgivernes Side er intet gjort til at modarbejde Socialismen, og det vil næppe ske før den falder med Døren ind i Huset, hvorfor Faren dog ikke er stor. Jeg støtter denne Opfattelse paa, at Husmandsstanden her paa Øen for en stor Del er Ejendoms-mænd, der ved Støtte fra Staten og Landboforeningerne samt Raad og Vejledning fra flere Sider har taget godt fat paa Husmandsbruget og har naaet gode Resultater, hvorfor de ikke let lade sig overtale af socialistiske Udsendinge.

Maskiner og Redskaber vinde mere Indgang end tidligere. Damptærsker-, Slaa- og Mejemaskiner ere almindelige, og det sidste Aar kom den første Selvbindermejemaskine hertil; den arbejdede godt og smukt og har en Fremtid for sig. Skrællepløjning, Radsaaning osv. er meget almindelig selv paa mindre Gaarde, ligesom lette amerikanske Haandredskaber begynde at vinde Indgang. Der er faa Landsdele, hvor at Maskinskraften er saa anvendt i det mindre Landbrug, som her paa Øen.

Fra Falster.

Sidste Aars Høst er fuldt saa god som 1890, medens de højere Kornpriser hjælpe ret betydelig. Ligeledes har jo Mejeriprodukter været i meget god Pris — med Undtagelse af Svin — og selv om de høje Foderstofpriser trykke noget, have de foran nævnte heldige Forhold langt Overvægten, saa at Udsigterne og Stemningen for Tiden er bedre end i flere Aar.

Kommuneskatterne gaa derimod næsten overalt opad, dels nu nylig paa Grund af Alderdomsforsørgelsesloven, men ogsaa fordi der i de seneste Aar stilles større Krav til Skole-

og Vejvæsenet. Der bliver meget jevnlig oprettet nye (dobbelte) Skoler, og Andels- og Fællesmejerierne slide kjendelig paa Vejene.

Brakken bruges noget mere end før navnlig til Staldfodring, og det er et Fremskridt, da anden Aars Græsmark overalt er tarvelig. Anvendelsen af Staldgjødning om Foraaret i Steden for om Efteraaret er adskillige slaaede ind paa. Man er mere opmærksom paa at forskaffe sig god Saasæd, ligesom ogsaa adskillige nye Staldfodringsplanter bruges. Foderroedyrkningen vinder ogsaa i de senere Aar kjendelig mere Indgang, og Roerne passes ret godt, men Udbyttet er ikke stort, da Jorden mangler Kraft. Arbejdskraften er rigelig til Stede og Lønningerne de samme som tidligere. Kun med Malkepiger kniber det ofte. Selv til den paa enkelte Egne af Øen ret udbredte Sukkerroedyrkning kan der i Reglen skaffes tilstrækkelig Haandkraft, om end de store Gaarde maa tage til at indføre svenske Piger for Sommerarbejdet.

I det nordvestlige Hjørne af Øen har der været agiteret i socialistisk Retning, men der har intet Udslag viist sig endnu deraf. En ihærdig Agitation vil dog maaske kunne udrette noget hist og her, da der allevegne findes Folk, som lade sig besnakke, men hvor megen Indflydelse saadanne faa i de enkelte Sogne er saare forskjelligt. Arbejdsgiverforeninger hjælpe næppe, i hvert Fald ikke før i yderste Nød. Kan man ikke ved en human, velvillig og retfærdig Optræden, men dog fri for al Blødsødenhed og Nedladenhed, ride Stormen af? Jeg skulde næsten tro det, i hvert Fald hvor ikke »Kulturstrømningerne« ere for vidt fremskredne, og hvor man ikke selv lader materielt Velvære rangere foran Arbejdet.

Der er Fremgang med Husmandsbrugene, men ikke stærk, da der ikke kommer mange nye Rekrutter til. De enkelte, der komme, ere langt videre nu, naar de melde sig, end tidligere. En Husmandsrejse, som i August foranstaltedes af Maribo Amts økonomiske Selskab, saaledes at Husmænd fra Stiftets 3 østlige Herreder sammen med Bestyrelsesmedlemmer og Konsulenten i 2 Dage berejste de 3 vestlige Herreder, gjorde megen Lykke og havde utvivlsomt Betydning.

Biavlens søges oparbejdet gennem en Forening for Stiftet, som arbejder ganske godt. Hønseholdet vinder fremad, medens man allevegne seer de forærede Hønserier, som skulde drive Sagen i det Store, og som for nogle Aar siden vare i Mode, blive forladte, da de saa godt som aldrig have betalt sig.

Andelsmejerier og Brugsforeninger florere, og der oprettes stadig flere. Førstnævnte have forøvrigt den i Øjeblikket svage Side, at de ikke kunne benytte de gode Osteconjukturer, da Statutterne i Reglen ere saaledes, at den skummede Mælk tages hjem, selv om der er indrettet Osteri.

Fra Østlolland.

Det forløbne Aar maa vistnok her i Egnen betragtes som over et Middelaar baade hvad Udbyttet af Marken og af Besætningen angaar. Dertil kommer saa ogsaa, at Priserne have været bedre end i de sidste forløbne Aar. I Almindelighed kan det vel endnu ikke siges, at Landbrugets Udgifter (Skatter, Afgifter og Lønninger) ere i en saadan Væxt, at det er føleligt, men saavel Lønningerne som Skatterne (de kommunale) ere jo bestandig stigende, og de vilde sikkert vedblive dermed endnu en Tid. I Sædskiftet tager Foderroen lidt større Plads op end tidligere, og der anvendes omkring paa Bøndergaardene noget mere kunstig Gjødning end forhen.

Square-head Hveden og Prentice-Bygget vinder mere og mere Indgang, og man bestræber sig mere og mere for at fremskaffe god Saaesæd. Af Frø avles her en Del Runkelroefrø (de Barres), og man mener, at man har en fortrinlig Stamme. Af Maskiner og Redskaber er der i det forløbne Aar anskaffet en Del Damptærskemaskiner og Ringtromler samt nogle Slaa- og Mejemaskiner; iblandt de sidste et Par Selvbindere. Arbejdskraften er om Foraaret og Sommeren knap nok; Lønningerne ere noget stigende, særlig i Høsten. — Husmandsbruget er i kjendelig Fremgang; man seer Aar efter andet flere og flere godt dyrkede Lodder, og det skyldes for en stor Del den Virksomhed, som der er udfoldet fra det

landøkonomiske Selskabs Side for at fremkalde en fornuftig og økonomisk Drift af Huslodderne. Er der først i et Sogn i en Landsby en Mand, der driver sit Jordbrug godt, komme de andre efterhaanden mere og mere med, og Husmændene ere ikke dem blandt Jordbrugerne, der ere mest ligegyldige med deres Bedrift, eller dem, der bære mindst Kjærlighed til deres Jord.

Der har dannet sig nogle Kvægavlerforeninger her i Herredet i de senere Aar, og man har betalt store Summer for Tyre. Her er absolut Fremgang i Husdyrbruget, og man følger med stor Interesse alt, hvad der kommer frem paa dette Omraade, men hvorvidt nu disse Foreninger ville stifte den Nytte, som man venter, vil Tiden først vise. Det vil meget bero paa hvorledes de ledes, og det er næppe alle Steder, at Bestyrelsen optræder med den Bestemthed og Fæsthed, som Foreningens Love forudsætter.

Fra Midtolland.

Ligesaa godt bekjende det rent ud: Landbruget synes i 1891 at have havt mere Vind i Sejlene end i en Række af de nærmest forudgaaende Aar.

Med Aarets højere Salgspriser paa Landbrugsprodukter strømmede Pengene noget rigeligere i Kassen, end man fra de senere Aar var vant til. De tilsvarende højere Priser paa hvad der skulde kjøbes — først og fremmest Foderstoffer — forøgede ganske vist Pengenes forud tilstrækkelig store Tilbøjelighed til atter at finde ud af Kassen. Men Chansen for, at Fagkundskaben og Forretningsdygtigheden nu og da kan honoreres med et lille kontant Overskud forøges dog, naar stigende Konjunkturer sætte mere Fart i det hidtil sparsomt tilmaalte Kredsløb af Kontanter, hvilke Landmændene nu i en Række af Aar have seet passere umiddelbart fra Regnskabets Indtægtsside til sammes Udgiftsside — og dermed forsvinde.

Over Aarets Høst tør alt i alt næppe klages. Specialkaraktererne for denne ere givne i en tidligere Meddelelse.

saa der er ingen Anledning til her at vende tilbage dertil. Og Priserne paa Smør og navnlig Ost have i 1891 været saa meget højere end i 1890, at der alene paa denne Konto i et normalt Kvæghold kan paaregnes en Merindtægt af mindst 20 Kr. pr. Ko. Men de højere Kornprisers betydelige Forøgelse af den ordinære Salgsindtægt for Sæd maa dog mere end noget andet anføres som det Moment, der tildeler det forløbne Aar dets forholdsvis lyse Karakter. Og denne Kjendsgjerning vil forhaabentlig hos mange end yderligere skærpe Blikket for, at Sædproduktionen nok fortjener en noget større Kraftudfoldelse saavel fra ledende Landbrugsinstitutioners som fra private Landmænds Side, end der hidtil har været hin Produktion forbeholdt, og at denne i det Hele taget fortjener en betydelig mere fremskudt Plads i vort Landbrugs økonomiske Balance end de sidste Decenniers evindelige ensidige Hymner til Husdyrholdets Pris synes at ville tilkjende den.

Turen kommer saa til Aarets mindre lyse Sider. Det ugunstige Høstvejrs uheldige Indflydelse paa Sædavlens Kvalitet bør anføres, men kan heldigvis ikke ændre den Karakter, der ovenfor er tildelt Aargangen. Thi Aarets Salgsvare bragte dog et kjendelig større Beløb hjem, end man i de forudgaaende Aar har kunnet indkassere for tilsvarende Vægt af heldigere indbjerget Sæd.

Men Foderstofindkjøbet har været dyrt, klages der almindeligt. Ganske vist! særlig for dem, der forsømte at købe paa den Aarstid, hvor man, det ene Aar med det andet, staaer sig ved at købe sine Foderstoffer. Lad os imidlertid et Øjeblik undersøge, hvilken Rolle hint fordyrede Indkjøb spiller for indeværende Vintersæsons Mejeriudbytte. Lad i et normalt Kvæghold hver Ko gjennemsnitlig paaregnes at for-tære 1200 Pd. Kraftfoder i Vintersæsonen. Og lad os, for ikke at se for lyst paa Forholdet, regne, at samtlige 1200 Pd. ere indkjøbte Foderstoffer — hvad jo iøvrig meget langt fra vil være Tilfældet, da Havren og Blandsæden mange Steder udgjør en uforholdsmæssig stor Del heraf — samt at Fordyrelsen i Indkjøbsprisen for hvert Kvantum andrager 1 Øre

pr. Pd., altsaa ialt 12 Kr. Men alene Forøgelsen af Osteprisen for denne Vinters Produktion, sammenlignet med forrige Vinters, dækker for normalt malkende Køer hin Forskjel. Hertil kommer saa, at Smørnoteringen i den forløbne af Vintersæsonen har været i Gjennemsnit $6\frac{1}{2}$ Kr. højere end i forrige Aars tilsvarende Periode. Sammenlignet med den ganske vist mindre gunstige Vintersæson 1890—91 tyder saaledes alt paa, at Landbruget skal faa fuld Dækning og mere til for Merudgiften til Foderstoffer. Thi endnu bør i denne Forbindelse anføres, at Landbrugets Beholdninger af hjemmeavlet Foder iaar ere saadanne, at der ingenlunde kræves noget ekstraordinært stort Tilskud af Kraftfoder. Hvis der i det Hele taget i saa Henseende finder Afvigelse Sted fra det Normale, da formentlig snarere det modsatte, eftersom Beholdningerne af Hø, Halm og Roer maa ansees for at være fuldt saa store som sædvanlig — uden at dermed iøvrigt skal antydes, at der ikke er Trang til en Udvidelse, ja en meget stor Udvidelse, af Roeavlens her i Landet.

Saa bør det endnu fremhæves, at Svinepriserne i den forløbne Del af Sæsonen have skuffet, for saa vidt de, sammenholdte med tidligere Aars tilsvarende Priser, jo aldeles ikke have holdt Skridt med Sædpriserne. Hvor Svineholdet har været saa stort, at der til Affaldssæden og Affaldet fra Mejeriet allerede nu har været krævet et Tilskud af salgbar eller indkjøbt Sæd, vil Misforholdet mellem Prisen paa hint Tilskud og Salgsprisen for Svinene — særlig for smaa Svin — have været meget føleligt og næppe have levnet tilfredsstillende Vederlag for Mejeriaffaldet. Hvor man derimod har kunnet anvende rigeligt Roefoder, og hvor Svineholdet ikke har været større, end at Roerne i Forening med Smaasæden og Mejeriaffaldet har kunnet strække til, vil Svineproduktionen dog, trods det paapegede Misforhold i de hidtidige Priser, have givet et nogenlunde tilfredsstillende Udbytte. Og saavel de stigende Priser paa Svin som de sidste Ugers betydelig billigere Udbud af Majs tyder jo paa, at vi for denne Gang ere ude over Dødpunktet og atter kunne yde Svineholdet det normale Tilskud af Sæd uden Fare for herved at gaa Glip af et pas-

sende Vederlag for Mejeriaffaldet eller for dette i Forening med et Roetilskud.

Naar der i det Foregaaende er udkastet et forholdsvist lyst Billede af de Kaar, der i den forløbne Del af indeværende Landbrugsaar have betinget og for Øjeblikket betinge Landbrugets Evne til at yde Brugeren et anstændigt Vederlag for sin Virksomhed, bør dog udtrykkelig fremhæves, at denne Dom er stærkt paavirket af den Omstændighed, at den forudgaaende Række af utilbørlig magre Aar tjener som Baggrund og Maalestok. Derfor bør reserveres mod, at Grundtonen i Foranstaaende skulde opfattes som en Tilkjendegivelse af, at alt skulde være saare godt. Thi dette kan ingenlunde være Hensigten — én Svale gjør som bekjendt ingen Sommer — dertil har Landbruget vedblivende for mange stærkt følelige Vanskeligheder at kæmpe mod, og dertil har det friskere Pust i Konjunkturerne dog været af for begrænset Rækkevidde.

Vel hører man fra forskjellige Sider Dyrtidsløsenet proklamere; — visse Samfundsklasser have nu en Gang en stærk Tilbøjelighed til for et godt Ord at slippe Betegnelsen Dyrtid løs! Men vi, hvis Produkter skjønnes at maatte være de fundamentale i enhver Husførelse, og som vel derfor skulde kunne gaa ud fra, at det maa være Prisen paa disse, der mere end noget andet betinger, om en Dyrtid er for Haanden eller ej, vi mærke dog for lidt til den betydelige Forøgelse af Indtægterne, der maatte synes en uundgaaelig Følge af virkelig Dyrtid. En Forøgelse af Indtægterne! ja her have vi formentlig det Moment, der — naturlig hidført ved en forøget og billigere Produktion — i langt højere Grad end en Formindskelse af Driftsudgifterne maa have for Øje ved Bestræbelserne for at tilvejebringe den ønskelige Balance i Landbrugets Økonomi. Thi der skjønnes ingen anden Vej aaben til at raade Bod paa den Stigning, som visse Udgiftsposter uafvendelig ere underkastede.

Dette gjælder saaledes de kommunale Skatter, særlig formedelst Alderdomsforsørgelsen og Lønningerne, særlig for det kvindelige Tyende, hvis Løn her i Eggen alene i de sidste 6 Aar skjønnes at være steget 25 à 30 pCt.

Derimod synes Afgifterne eller Ejendomspriserne ikke at være stegne i de senere Aar — iøvrigt et naturligt Udslag af den Erkjendelse, at hine Poster ikke taale nogen som helst Stigning, skruede op, som de mange Steder ere, til at bebyrde den paagjældende Bedrift ud over enhver rimelig Grænse. Snarere hører man hist og her ved Indgaaelse af nye Forpagtninger om Afslag i de hidtidige Afgifter, hvorved disse bringes i nærmere eller fuldstændig Overensstemmelse med de Vilkaar, hvorunder Landbruget arbejder.

Denne Kjendsgjerning bør fremhæves som et glædeligt Tidernes Tegn, som et Udtryk for, at den Anskuelse mere og mere slaauer igjennem hos rette Vedkommende, at intet i Længden er mere ruinerende for det enkelte Landbrug, end at dettes Bruger arbejder under et for stort økonomisk Tryk. Enhver Grundforbedring eller enhver Reform, der kræver et føleligt Udlæg — den være saa iøvrigt nok saa hensigtsmæssig og rentabel — maa under saadanne Forhold opgives, og en Tilbagegang i Ejendommens Forrentningsevne i Længden blive en uundgaaelig Følge heraf. Det Auctionsprincip, der i en forudgaaende Periode — aabenlyst eller indirekte — i alt for høj Grad har været fulgt ved Bortforpagtning af Ejendomme, bærer utvivlsomt Skylden for, at Forholdene mange Steder ere som nys anført. Man undervurderede i for høj Grad Brugerens Personlighed i Sammenligning med de Kontanter, hvormed Adkomsten til Forpagtningen kunde dokumenteres. Og man gjorde sig ikke i Tide klart, at et større, dyrt forpagtet Landbrug i en ukyndig Brugers Haand besidder en enestaaende Evne til paa forbausende kort Tid fuldstændig at konsumere og tilintetgjøre en selv anselig oprindelig Kassebeholdning. — Det ovenfor paapegede Forhold tyder jo imidlertid paa, at man er i Færd med at tage Afstand fra hint forkastelige Princip — sikkert til Gavn for alle Parter og tillige for vort Landbrugs Soliditet.

Anskaffelse af Mejemaskiner i større Omfang, hvortil de vanskelige Arbejderforhold ellers kunne indeholde stærk Opfordring, er foreløbig stillet i Bero. Dels vel for foreløbig

at spare det betydelige Udlæg, som denne Anskaffelse medfører, men tillige dels fordi det synes at ligge i Luften, at Bindemaskiner have Fremtiden for sig. Overfor Valget af disse kostbare Maskiner staaer man imidlertid mere eller mindre famlende. Men man sætter sit Haab til — ja man stoler sikkert paa — at Randersmødet i saa Henseende vil give det forløsende Ord. — Den Kjendsgjerning, at Bønderne i de senere Aar mere og mere slutte sig sammen om Anskaffelse af Damptærskværker er nærmest at opfatte som Nødværge mod den overhaandtagende Vanskelighed ved til rimelige Lønninger at faa brugeligt fast Tyende. En for de større Gaardes Vedkommende uheldig Følge af ommeldte Tærskværkers Anskaffelse er imidlertid, at det er bleven endnu vanskeligere end forhen at tilvejebringe den fornødne Arbejdskraft i den travle Efteraarstid.

Her i Egnen gaar Ændringen i Arbejdssystemet snarest i Retning af at begrænse Akkordarbejdet. Daglønnen er nemlig høj, og Arbejdernes Kaar gennemgaaende saa gode, at de ikke føle sig opfordrede til at præstere nogen Kraftudfoldelse for at tjene mere end Daglønnen. Kun naar der bydes Akkorder, som ved jævnt Arbejde betinger en Fortjeneste af mindst 50 — helst 100 — pCt. over Daglønnen, fristes Arbejderne til at lægge sig stærkere i Selen. Under saadanne Forhold falder imidlertid Akkordarbejdet bort af sig selv. Ogsaa i vor Egn agitere Socialisterne ved Afholdelse af Møder for Landarbejderne i de omliggende Kjøbstæder. Paa viselige Frugter af hine Møder have imidlertid til Dato heldigvis ej ladet sig spore.

Efter alt at dømme er der hos Stiftets Husmandsstand ved Præmieringen af veldyrkede Huslodder vakt stærk Sans for en rationel Benyttelse af disse. Herpaa tyder i hvert Fald den livlige Konkurrence om Præmierne, til hvilke der siges hvert Aar at melde sig en Del nye Konkurrenter. Sansen for saadanne Biindtægter som Hønsehødet, Biavl og Havebruget, der særlig for Husmændene kunne spille en betydelig

Rolle, synes vakt stærkt i de senere Aar. Og ganske særlig burde det gjælde for Hønselholdets Vedkommende.

Fra Vestlolland.

Her ekstravageres ikke paa Landbrugets Omraade, det gaar sin rolige jævne Gang; hver Jordbruger søger at brakke nogenlunde godt til Hveden, som faaer Hovedparten af Staldgjødningen. Hvede- og Bygsalget er Hovedindtægten, og Besætningen, som, væsentlig bestaae af det bekjende udmærkede Røde Kvæg, holdes i meget indskrænket Antal, som tilmed paa flere Gaarde fodres knapt, skjøndt netop Køernes gode Malkeevne opfordrede stærkt til at holde baade større Antal og dette rigeligere fodret. Naar Hveden og Bygget sælges, der kun holdes Ko til hver 4 Tdr. Ld., fodres med lidt Grutning og Klid og Mælken sælges til Fælles- eller Andelsmejerierne, naar kun have lille Opdræt og saa godt som ingen Svin holdes, saa er det næsten et Under, at Jorden holder til det og endda kan give 10 til 12 Fold. Men dette Foldudbytte svarer jo heller ikke til Prisen paa Jorden her, hvor der gives fra 600 til 1000 Kr. pr. Td. Ld., — thi da skulde der jo gjerne avles fra 12 til 16 Fold; — hvilket Jorden ogsaa udmærket godt kan give, naar den blot havde smagt nogenlunde god og tilstrækkelig Gjødning.

Sukkerfabrikken med dens Saftstationer har jo bevirket en meget stor Sukkerroedyrking her omkring, og nu da de gamle 10 Aars Kontrakter ere udløbne for de Flestes Vedkommende, har der været underhandlet mellem Sukkerfabrikken og Bestyrelsen for Foreningen af Sukkerroedyrkere om den nye Pris; Tilbudet fra Sukkerfabrikken gaaer bl. a. ud paa, at den Overpris skal bortfalde, der gaves ifølge de gamle Kontrakter, hvor Sukkerroerne indeholdt over 12 % Sukker (nemlig 5 Øre for hver 0,10 %) og dette er en stor og berettiget Skuffelse for Roedyrkerne. Skjøndt Dyrkingen af Sukkerroen ved rigelig Gjødning kan give et godt Udbytte, saa er det jo netop det Jorden mangler (Gjødningskraft og naturlig Stald-

gødning), og derfor bliver der i Reglen et meget middeldaadigt Udbytte for de Flestes Vedkommende og deraf igjen den ringe Interesse og Tilslutning for Dyrkningen af Sukkerroer, som gav sig tydelig tilkjende ved Generalforsamlingen og forøvrigt ved enhver Samtale med Sukkerroedyrkere.

Aarsudbyttet maa kaldes en god Middelhøst, men Kvaliteten er ikke saa god som ønskeligt, især for Rugens Vedkommende. — Det, der gjør Jordbruget størst Bryderi her paa Egnen, er Arbejdskraften; — Ligegyldighed, Upaalidelighed og Fordringsfuldhed er almindelig baade for gifte og ugifte Folk, baade for Koner og Piger. En Høstløn paa 3 Kr. uden Kost eller 2 Kr. 50 Øre paa Kosten om Dagen er almindelig, og saa er man endda ikke sikker paa at undgaa Vvøvl. Socialismen siver langsomt og sikkert ud fra nærmeste By og smitter sørgeligt nok flere og flere af Landarbejderne. Faste Arbejdsfolk søges fremfor Daglejere, men Akkordarbejdet søger man ikke særlig fremmet, eftersom Forlangenderne ere aldeles urimelige, da de fra Arbejdernes Side blive stillede saaledes, at de ved mageligt Arbejde kunne tjene dobbelt Dagløn eller derover.

Fra Langeland.

Skatterne ere voxede særlig stærkt, c. 3 Kr. pr. Td. Hartkorn, bevirket ved de økonomiske Love. Lønningerne ere ogsaa højere særlig paa de travle Tider af Aaret og for faste Folk og Smaahaandværkerne; Ulempen føles dog endnu stærkest i Form af selve Folkemangelen og deraf flydende løsere Forhold.

Husmandsbrugene staa paa et højt Trin paa Langeland. Skjøndt her finder Præmiering af Huslodder Sted, troer jeg dog det væsentlig er fremkaldt ved, at Husmændene selv have mærket, at det betaler sig. — Husmænd med Jord ere gjenemgaaende bedre Arbejdere end Husmænd uden Jord, men det er et Spørgsmaal, om disse sidste virkelig blev bedre, fordi de fik Jord, t. Ex. blev mere ædruelige, sparsommelige o. s. v. Fordi man forøger Husmandsbrugens Antal kan man

jo ikke forøge Husmændenes Antal; kunde dette ske, vilde en mindre Forøgelse være meget heldig. Hønscholdet giver baade for Husmænd og Gaardmænd en god Biindtægt. —

Aarsudbyttets Brutto saavel af Mark som Besætning maa anslaaes til et godt Middelaar, men meget Korn blev længe paa Landmændenes Hænder, begrundet paa Mangel af Arbejds-kraft til Tærskningen ved Siden af de nødvendige Efteraars-arbejder; de dalende Kornpriser forringe selvfølgelig den forventede Indtægt. — Alle Udgifter stige stadig saavel til Stat som Kommune, saaledes at det absolut maa indvirke paa Landbrugets Forrentningsevne. — Ejendomspriserne og Forpagt-ningsafgifterne saavel af større som mindre Landbrug ere her som altid høje uden dog at være stegne i væsentlig Grad. Her mangler Arbejds-kraft; — Karle koste fra 200 à 250 Kr.; Piger ere vanskelige at faa; — Daglønnen er her nu 160 Øre, for Sommeren 2,50 à 3 Kr. samt frit Øl.

Fra det østlige Fyen.

Høsten af Korn og Frø kan — særlig naar Hensyn tages til Kvaliteten — næppe naa Middel. Det viser sig mere og mere ved Tærkningen fra bedre Jorder, at Vaarsæden skjæpper mindre godt, og alle Kornsorter staa langt tilbage i Vægt og Farve. Priserne ere jo derimod langt ud over, hvad vi i en Aarrække have været vante til; men det er tvivlsomt, om denne Prisstigning i væsentlig Grad er kommen ret mange Landmænd tilgode. Hos Bønderne sælges meget lidt Korn, og det solgte erstattes for det meste med Klid og Kager. Fra de større Gaarde sælges vel mere, men ogsaa der er Forskjellen mellem Salg af Korn og Indkjøb af Foderstoffer kun ringe. (Kjøb-mændenes Udsagn i denne Retning lyde paa langt mere Rug og meget mindre Byg end sædvanlig.) Naar nu til dette kommer en ikke tilsvarende Stigning af dyriske Produkter, — Osten dog undtagen — saa turde det ligge nær at antage, at det økonomiske Udbytte af 1891 vil være under Middel. Der er imidlertid Lyspunkter, som i væsentlig Grad indvirke paa Udsigterne. Det er utvivlsomt, at den Periode af vanskelige Aar, som Landbruget har havt, har været en

meget nyttig Skole for mange af os; der er i alle Forhold — baade i de personlige og i de, der angaa Bedriften — indtraadt Sparsommelighed, udført Tænkearbejde og ført Regnskab, som vil sætte Spor i Fremtiden; men jeg troer ogsaa, at de lysere Forhaabninger, der ere ret almindelige nu, mere have deres Grund i Dygtiggjørelsen end i Konjunkturer.

Landbrugets Udgifter — særlig Skatter og Lønninger — ere i meget stærk Stigning. Baade Amdsraad og Sogneraad have lagt paa Skatten — i en enkelt Kommune her i Egnen andrager Forøgelsen fra 1891—92 c. 5 Kr. pr. Td. Hartkorn, foranlediget ved Oldenborreindsamlingen, Alderdomsforsørgelsen og forøgede Vejudgifter. — Lønningerne baade til faste Folk og Daglejere ere stegne med c. 15 0/0, og Afgifterne, der nu mest svares i Korn og Smør, ere selvfølgelig stegne i samme Forhold som disse Produkter.

En særlig Art af Skat finder jeg Anledning til at omtale, fordi den er meget ubillig. Som bekjendt er Nyborg Garnisonsby, og der indkaldes derfor i September Mandskab til Øvelse. Dette indkaldte Mandskab kan Byen ikke huse, hvorfor de omliggende Sogne ved hver Indkaldelse velsignes med en ret betydelig Indkvartering paa en Tid, da Husrum er knapt, og paa en Tid, hvor man meget nødig vil generes i sit Arbejde af Forhold, som ikke vedkomme Bedriften, og for denne Belægning ydes der kun 1³/₅ Skilling pr. Mand daglig — altsaa aldeles intet Vederlag for de deraf flydende Ulemper.

Her er afgjort Mangel paa Arbejdskraft; mange Arbejder kunne ikke fremmes i rette Tid og paa rette Maade af den Grund. Arbejdskraften er ubetinget Landbrugets mørkeste Punkt i Øjeblikket. De ugifte Arbejdere ere som Regel de ringeste; de ere ofte upaalidelige, fordringsfulde, uden Arbejdslyst og trods god Løn saa fattige og pjaltede, at de hverken have Penge eller Klæder. For de gifte Arbejdere er Lønnen vel stegen, men den er ingenlunde for høj. Der findes blandt de gifte Arbejdere mange flinke, dygtige Mænd, som lige før de blev gifte vare helt til Rotterne, men nu, efterat de have faaet en flink Kone, ere blevne til helt andre Mennesker. Jeg har seet flere Exempler paa, hvorledes en saadan proper,

økonomisk, flittig Kone har gjort et helt nyt Menneske ud af en forfløjten Karl; men duer Konen ikke, saa kommer først ret Elendigheden ved Giftermaalet. Og vil man se nøjere til, saa stamme de flinke Koner næsten udelukkende fra Hjem med Jord; dør har man havt Brug for Barnets Arbejde, og det er fra lille bleven vænnet til at nytte Tiden og til at være sparsommelig med Smaating. Dette i Forbindelse med flere andre vægtige Grunde synes mig mere og mere maa aabne Blikket for, at den eneste effektive Vej til at skaffe Landbruget den Arbejdskraft, det i saa høj Grad trænger til, det er flere — mange flere — Huse med Jord, Jord til en Ko f. Ex. 2—3 Td. Ld. ikke mere; thi da har vi her i Egnen Erfaring for, at saadanne Husmænd ret vel kunne leve fremmed Arbejde foruden, idet de finde en lønnende, tiltalende, selvstændig Beskæftigelse ved dygtig Dyrkning af deres egen Lod.

Socialistiske Agitatorer have ikke optraadt endnu her paa Egnen, saaledes som i Ringe og Ryslinge Egnen; men derfor følger man alligevel ret godt med Bevægelserne.

Fra det nordøstlige Fyen.

Udbyttet af Avlen 1891 kan for denne Egn Vedkommende næppe naa op til et Middelaar. — Udbyttet af Besætningerne kan vel kaldes jævnt godt, men heller ikke mere; de noget højere Priser paa Smør og Ost opvejes rigelig af de højere Priser paa Foderstoffer. — Landbrugets Udgifter ere stærkt stigende. Sammenlignes de nuværende Forhold med dem, der fandt Sted for kun faa Aar siden, vil man hyppig finde Kommuneskatterne tiltagne med 20—25 %, og Lønningerne for det faste Tyende — Karle og Mejeripiger — ere ganske almindelig tiltagne med 25—30 %.

Sansen for et bedre Husmandsbrug er vel fremdeles voxende, om end langsomt. Af de for nogle Aar siden oprettede Kvægavlerforeninger bestaa de fleste vel endnu, men nogle ere dog igjen gaaet ind. Her er saa mange Husmandsbrug, at man egentlig ikke skulde tro, at her er Trang til flere; men paa den anden Side er Prisen paa disse Ejendomme saa høj, at man maaske heraf kunde slutte, at

her kunde være Brug for endnu flere. — Af Landbrugets Biindtægter er det især Hønseavl — Produktionen af Æg — der vinder Fremgang i de senere Aar. Ogsaa Havebruget skjænkes der mere Opmærksomhed.

Fra det sydvestlige Fyen.

1891 maa i det store Hele taget vistnok nærmest betegnes som et Middelaar for denne Egn.

Med Hensyn til Priserne paa Husdyrbrugets Produkter, har Aaret nærmest været over et Middelaar; thi vel vare Svinepriserne lave i Aarets sidste Maaneder; men i det Hele taget have de dog været ganske gode, ligesom Ostepriserne have været usædvanlig høje og Smørpriserne i Gjennemsnit lidt højere end i de senere Aar. Ogsaa Kreaturpriserne vare gode i den første Del af 1891; men faldt rigtignok i en betænkelig Grad for alle, ikke prima Varer, i de sidste Maaneder.

Det karakteristiske for Aaret 1891 er, at det er de lette eller mindre gjødningskraftige Jorder, som forholdsvis have det bedste Aarsudbytte, og hvor dette som Regel er over Middelt, hvorimod de bedre Jorder i god Gjødningskraft ofte have under et Middeldudbytte, især hvad Kornavlens angaaer, og dette hvad enten man beregner til Indtægt det Korn, som avledes i 1890 eller i 1891. — Til Oplysning herom meddeles nedenfor Regnskabsuddrag fra en Gaard i god Gjødningskraft, hvis Areal, der bestaaer af Ager, Eng, Skov og Mose, hvad Nettoudbyttet angaaer, svarer til 140 Td. Ld. Agerjord. Regnskabet er for Aaret fra $\frac{1}{11}$ 1890 til $\frac{31}{10}$ 1891:

Indtægt.	Kr. Ø.
158,615 Pd. Korn à 5, ⁷⁹ Øre (Aaret 1890) ..	9,192. 87
Solgt 8,600 Pd. Halm à 1, ²⁷ Øre	109. 75
Kartofler til Lægning og i Husholdningen 1891	60. »
Salg i 1891 af Hø, Græs og Roer	83. »
Gravet Tørv i 1891 for	457. »
Haven leveret Havesager for	200. 88
	10,103. 50
Lateris ...	

	Kr.	Ø.
Transport...	10,103.	50
Skoven leveret Skovprodukter for	706.	32
Forskjellig Indtægt	113.	84
Solgte Heste med Fradrag af købte Heste....	490.	50
181,712 Pd. Mælk à 4, ₉₆₁ Øre	9,015.	74
8,418 Pd. levende Ko à 18, ₈ Øre	1,586.	20
5,329 Pd. levende Svin à 29, ₁ Øre	1,549.	90
66 Uld à 128, ₃ Øre	84.	72
650 Pd. levende Faar à 20 Øre	130.	>
Ialt Indtægt...	23,780.	72

Udgift.

	Kr.	Ø.
Arbejdsudgiften	5,348.	10
Sædekorn, Frø, Planter	1,049.	81
Gjødning, købt	104.	60
Inventariets Vedligeholdelse	348.	39
Bygningernes Vedligeholdelse ...	107.	60
Hegnenes Vedligeholdelse	220.	47
Hestebeslag, Dyr læge, Bedækning	204.	82
Smørtræer, Løbe, Ildebrændsel i Mejeriet	352.	32
Forskjellige Udgifter	378.	05
99,213 Pd. Kraftfoder til Hus- dyrene à 5, ₅₃ Øre	5,492.	79
Mælk til Føl, Kalve og Svin ...	1,174.	65
	14,781.	60
Nettoudbytte ...	8,999.	12

Hvilket bliver 64,₂₈ Kr. pr. Td. Land eller over 21 Kr. mindre end ifjor og c. 6 Kr. under et Middelaar. Kornavlen i 1891 vil formentlig ikke vise sig at være bedre end i 1890.

Angaaende Arbejdsudgifterne meddeles følgende fra samme Gaard. Den kontant udbetalte Arbejds løn, foruden Kosten og væsentligst nogle Kjørsler, hvortil Udgifterne ikke

ere meget forskellige i de enkelte Aar, idet Forskjellighederne nærmest hidrører fra Priserne paa Fødemidlerne, have udgjort:

I Gjennemsnit af 5 Aaret	$\frac{1}{11}$	1866 til	$\frac{31}{10}$	70 ...	2,045 Kr.
do.	5 Aaret	$\frac{1}{11}$	1870 -	$\frac{31}{10}$	75 ... 1,925 —
do.	5 Aaret	$\frac{1}{11}$	1875 -	$\frac{31}{10}$	80 ... 2,136 —
do.	5 Aaret	$\frac{1}{11}$	1880 -	$\frac{31}{10}$	85 ... 2,388 —
do.	5 Aaret	$\frac{1}{11}$	1885 -	$\frac{31}{15}$	90 ... 2,822 —
	I Aaret fra	$\frac{1}{11}$	1890 -	$\frac{31}{10}$	91 ... 3,074 —
	og i Aaret	1891—92	vil den mindst blive 3,200 —		

I det første 5 Aar er der, i aarligt Gjennemsnit, omtrent præsteret 4,680 Arbejdsdage, i de senere Aar 4,200 Arbejdsdage, hvoraf de 1,540 ere af Kvinder, Resten af Mænd.

I de sidste 10 Aar ere Arbejdsudgifter altsaa blevne c. 1,000 Kr. større aarlig eller c. 7 Kr. pr. Td. Ld. Agerjord. At en saadan Stigning maa faa Indflydelse paa middelstore og større Landejendommers Forrentningsevne er formentlig indlysende; men det er kun den ene Side af Arbejderspørgsmaalet i Landbruget, som saaledes lader sig belyse med Tal. Den anden Side er selve Landarbejdernes Dygtighed, Paalidelighed og Ædruelighed, og denne er desværre, for de Unges Vedkommende, uagtet den høje Løn, i sørgelig Tilbagegang. I de sidste 20 Aar er Lønnen til en almindelig Karl stegen fra 130 Kr. til 200 à 220 Kr. Daglejen er, paa ovennævnte Gaard, i samme Tidsrum stegen fra 55 Øre og Kosten til 90 Øre og Kosten. — Med Hensyn til Daglønnen er der imidlertid store Forskjelligheder paa de forskellige Gaarde, og der findes virkelig endnu enkelte større Gaarde, hvor den holdes nede paa 50 Øre om Vinteren og 60 Øre i Foraaret og Sommeren, undtagen Høsten, da den er 1 Kr., og Efteraaret indtil 1ste Novbr. — Alt foruden Kosten. — Vil man saa, paa Grund heraf, bemærke: »Ja! men saa er Arbejdslønnen jo i Virkeligheden ikke stegen saa meget som det anførte Exempel antyder,« vil jeg svare: »Jo den er, den betales kun paa en anden Maade, i Form af Fæstemands-honorarer o. desl. samtidig med at meget forsømmes paa

Grund af manglende Arbejdskraft paa de Gaarde, hvor der saaledes knibes.

Der ere ganske vist ogsaa enkelte andre, navnlig større Gaarde, som have billigere Arbejdskraft paa Grund af Elev- og Lærlingehold! — Dette er et Held for vedkommende Brugere, men faaer, i det store Hele, ingen Betydning med Hensyn til Arbejdsforholdenes Indflydelse paa Landbrugets Forrentnings-evne. —

De unge Arbejderen eller Arbejderskers foran omtalte mindre Dygtighed og Flid forøger ogsaa Landmandens Drifts-udgifter paa andre Maader. Saaledes maa Bagning af Brødet nu ofte gjøres udenfor Gaardene for Betaling. — Mange Redskaber, som tidligere lavedes hjemme paa Huggehuset om Aftenen eller Søndagen, maa nu kjøbes. Heraf følger igjen mindre Omhyggelighed ved Redskabernes Benyttelse, hvorfor der hyppigere skeer Brud o. s. v.

Selvfølgelig passer ovenstaaende Beskrivelse af den yngre Arbejdskraft ikke paa Alle. — Der findes mange hæderlige Undtagelser; men som Regel passer det saavel for mandlige som for kvindelige yngre Landarbejderen Vedkommende.

Lønnen til Mejeripiger er meget forskjellig. Den kan ikke angives nærmere end mellem 150 Kr. og op til 200 Kr. om Aaret; men det er en meget vanskelig Vare at faa. — Undtagelsesvis benyttes Malkerøgttere og Drengene til Malkningen; men som det Hele nu er ordnet, er og bliver vistnok dette Arbejde et af de vanskeligste at faa udført.

Aaret 1891 har maaske nok med Hensyn til Udbyttet været et godt Aar for de fleste Landmænd; men Arbejdsforholdene have kjendelig forværret sig. Spørger man, hvor høj Arbejdsløn det danske Landbrug kan bære under de nuværende Driftsforhold og Produktionspriser? saa er Svaret simpelt; thi hvis paa den Gaard, hvorfra ovenanførte Exempel er taget, Arbejdslønnen pr. Dag forhøjedes med 1 Kr., vilde selve Jordens Værdi blive = 0, og det er dog god Jord, som her er Tale om. —

At Stillingen er saa uheldig for den arbejdsgivende Landmand er tildels Landmændenes egen Skyld. I den Henseende

behøver jeg blot at pege paa manglende Enighed blandt Landmændene, og at der nu af disse ønskes Statsunderstøttelse til Uddannelse af Mejersker og Mejerister. Dette er en ny Præmie paa at søge bort fra Stillingen som egentlig Arbejder, hen til Stillinger, som allerede ere tilstrækkelig søgte, og hvortil der derhos ikke behøves Hjælp udefra, for at fremkalde tilstrækkelig Tilgang, og for Dygtigheds Skyld behøves denne Støtte formentlig heller ikke; thi denne kommer nok, naar Fordringerne stilles alvorligt. *)

Akkordarbejde i Almindelighed i Landbruget er efter min Erfaring oftest uheldig, idet det virker demoraliserende paa Folkene.

Det er mig umuligt at indse, hvorledes Fremskaffelsen af flere Husmandsbrug, ad kunstig Vej, skulde kunne gavne Landet. Husmændenes Jordlod giver ingelunde mere, snarere mindre end de større Jordbrug paa samme Areal. — Husmandsbrug beregnede paa Dyrkning af Havesager have viist sig umulige paa Grund af Mangel paa lønnende Afsætning, idet Exporten til England er for usikker, og vore Konservesfabrikker have fuldt op at gjøre med det, som alt nu produceres. — Husmændene kunne, som Regel, derfor kun drive deres Jord med Fordel paa samme Maade som større Jordbrug og kunne saa kun bestaa, naar de have Høstarbejdet udført billigt af disse.

Landbrugets Biindtægter saasom Hønsehold, Havebrug og Biavl gjøre stadig smaa, men sikre Fremskridt; — for Biavlens arbejder Danmarks Biavlerforening, som er godt organiseret ogsaa her i Amtet, paa en energisk og heldig Maade. Derimod spores Virksomheden af Foreningerne til Fjerkræavlens Forbedring og for Udførsel af Havesager mindre her paa Egnen.

*) Denne Anke mod den attraaede Statsunderstøttelse er ikke beføjet. Den stiler ingelunde paa at forøge Tilgangen, men paa at dygtiggjøre de Kræfter, der allerede ere en Del indøvede i Mejeritjenesten. Den af den ærede Korrespondent givne Anvisning paa Middel til at faa Dygtigheden udviklet vil, som Erfaringen noksom viser, ikke føre til det attraaede Maal. Red.

I Midten og Slutningen af 1890 oprettedes her paa Egnen to Hesteavlereforeninger, som hver anskaffede sin jydske Hingst, og som arbejde og trives godt. — En Kvægavlerforening oprettedes i Ringe, medens der ophævedes en lignende i Haagerup m. fl. Byer.

En stor Del fyenske Andelsmejerier have sluttet sig sammen og dannet en Centralforening til fælles og gjensidig Hjælp og Støtte.

Fra det nordvestlige Fyen.

Aarsudbyttet af Marken kan vistnok i kvantitativ Henseende betegnes som et ret godt Middelaar. Udsigterne vare en lang Tid mere end almindelig lovende, men det stærke og vedholdende Nedslag før og under Høstperioden gjorde ikke liden Skade særlig paa vore stærkt bindende Jorder. Da selv simple Kvaliteter iaar gaa i Handelen til nogenlunde gode Priser og bedre Kvaliteter til Priser, vi ikke have kjendt i flere Aar, maa Udbyttet af Avlen i sin Helhed betegnes som godt. Udbyttet af Besætningen er ligeledes tilfredsstillende. Her var Græs i rigelig Mængde, hvoraf fulgte et ret godt Mælkeudbytte, der paa Grund af de bedre Priser ogsaa paa dette Omraade gav en tilfredsstillende Indtægt. Særlig have de højere Ostepriser givet den skummede Mælk en forøget Værdi.

Udgifterne ere derimod stigende i følelig Grad. Særlig stige Kommuneafgifter og Lønninger. Disse sidste ere i de seneste Aar stegne c. 30 0/0. Forøgelsen er imidlertid næppe saa stor, at den for Forrentningens Skyld ikke skulde kunne bæres, men den er altid stor nok til at kunne føles.

Den nødvendigeste Arbejdskraft har kunnet skaffes tilveje, naar vi holdt os til den sædvanlige Drift med Brak, Korn og Græs. Hvad der er derudover, maa vi lade ligge. Særlig er det temmelig umuligt at udvide Roedyrkning i nogen nævneværdig Grad; kun hvad der omtrentlig kan passes med egne Folk tør man inlade sig paa, og det er selvfølgelig i Reglen for lidt. Af faste Folk kniber det mest med Mejeripiger, der vanskelig kunne opdrives, hvorfor vi med Længsel

imødeser det Øjeblik, da en virkelig brugelig Malkemaskine vilde gjøre en Del af dem overflødige.

At Lønningerne ere stigende er ovenfor berørt; det værste er, at Paalideligheden med Arbejdets Udførelse ikke er steget i samme Forhold, at den snarere bevæger sig i modsat Retning.

Biindtægter have hidtil været temmelig upaaagtede; i den senere Tid komme de dog noget mere i Betragtning. Hønsehødet udvides noget, særlig hos Smaakaarsfolk, uden at det dog kan siges at drives rationelt. Ulige større Kraft sættes ind paa Havedyrkning, deriblandt navnlig Frugtrædyrkning, efterat de oprettede Konservesfabrikker have aabnet Udsigt til en sikker Afsætning. Imidlertid synes ikke alle Forventninger at opfyldes, men muligvis bliver det bedre med Tiden.

Fra Egnen Fredericia—Vejle.

Aarsudbyttet kan som Helhed kaldes godt; den indavlede Sæds Kvalitet lader en Del tilbage at ønske, men de gode Priser hjælpe derpaa; det er en stor Lykke, at Smørpriserne holde sig saa godt.

Ejendommene kunne ikke siges at være faldne yderligere i Pris; der er vel Stilstand overalt; de Handler, der finde Sted, ske dog jævnlig til ret gode Priser, naar det skeer ved frivilligt Salg, og dette gjælder saavel større og mindre Gaarde, som smaa Ejendomme og Huse; hvor en Ejendom derimod ved Tvangsauktion eller af anden Grund skal sælges, maa der ofte slaaes en Del af paa Prisen. Forpagtningerne er vist gaaede c. $\frac{1}{4}$ ned.

Rud. Sacks Reolplove, samt saavel Rad- som Bredsaamaskiner ligesom ogsaa bedre Plove vinde Indgang; Mejemaskinerne have ikke viist sig meget brugbare i de seneste Aar ellers vilde de utvivlsomt blive anskaffede i højere Grad blandt de mindre Jordbrugere; Damptærskværker ere betydelig mere i Brug.

Arbejdskraften er kneben nok, men ved at tage de Kræfter i Brug, der findes, gaaer det; særlig er det her som andensteds galt med Pigerne. Daglønnen er stegen lidt (80 Øre

om Vinteren og 1 Kr. om Sommeren og Kosten turde være almindelig, tidligere 66 og 80 Øre). Det faste Tyendes Løn er ikke videre stegen.

Der er gjort Forsøg fra socialistisk Side ved Foredrag, men hidtil have disse ikke baaren nogen Frugt.

Husmandsbrugene ere gaaede stærkt frem; hertil har Præmieringen bidraget Sit, baade fordi der sættes en Ære i at vinde disse, og tillige fordi Husmændene derved faa at vide, hvem af deres Standsfæller paa Egnen, der maa ansees for de dygtigste. Den stigende Oplysning, ved at flere af de flinkeste Tjenestekarle faa Lejlighed til at komme paa Højskole og derved faa Blikket mere aabent, har muligvis ogsaa gjort Sit. Fremskridtet bestaaer først og fremmest i en stærkere og langt mere lønnende Benyttelse af Jorden ligesom ogsaa det indre Husstel er undergaaet betydelig Forandring til det bedre.

Hønseholdet lægges der betydelig større Vægt paa, noget mere paa Havebruget; Biavlens vil næppe udbrede sig stærkere nu, da Sukkeret er blevet billigere.

Fra Egnen Vejle—Horsens.

For Bjerge og Hatting Herreders Vedkommende troer jeg, at man træffer den rette Angivelse ved at sige, at det sidst forløbne Landbrugsaar med Hensyn til Indtægt stiller sig som Aaret forud, og at det maa betegnes som et jævnt godt Middelaar. Tage vi først for os Kornafgrøderne, da er der de Landmænd, der angive Udbyttet for 1891 til at være over, medens der er andre, der angive det til at være under 1890. Hvilken af Delene, der er Tilfældet, beroer meget paa, hvorledes Høsten er falden ud for dem. Paa de stærkere Lerjorder var denne jo vanskeligst, og dér blev undertiden ikke blot Rugen, men ogsaa tildels de andre Kornsorter af ringe Kvalitet, thi Kjærnen var her paa Grund af stærk Lejesæd mer eller mindre beskadiget før Høsten, saa det gode Høstvejr, der indfandt sig mod Slutningen, kom ikke disse Gaarde synderlig tilgode, uden for saa vidt at de kunne faa Afgrøderne bjergede i tør Tilstand. Andelsmejerierne klage over, at

de i den forløbne Del af Vintersæsonen have faaet betydelig mindre Mælk end i den tilsvarende Tid ifjor. — Udbyttet af Besætningen var for Sommerens Vedkommende paa Grund af det gode Græs tilfredsstillende, men det bliver for Vinterens Vedkommende modsat derved, at Foderet, Halmen saavelsom Høet og Kjærnen, viser sig mindre næringsrigt, og da Roerne kun ere sparsomt tilstede, bliver Resultatet ogsaa her kun et jævnt Middelaars Udbytte.

At Skatterne saavelsom Lønningerne ere i Væxt, kan ikke betvivles. Det er ikke Skatterne til Staten, der ere stegne, uden for saa vidt man vil regne Brandpengene af Bygningerne med hertil, thi disse ere for de større Gaardes Vedkommende (naar Assurancesummen er over 30,000 Kr.) forøgede ret betydelig, hvorimod Stigningen er mærkbar paa Afgifterne til Amtet, men navnlig til Sognekommunen. Skatten til Kommunen her er saaledes i de sidste 12 – 14 Aar gradvis stegen med henimod 40 0/0, og det samme er uden Tvivl Tilfældet i saa godt som alle Sognene i de 2 Herreder. Udgifterne til Folkeholdet her paa Gaarden, navnlig til Høstarbejdet, er i det samme Tidsrum steget med 30 0/0, og kapitaliserer vi de nævnte Udgifters Forøgelser, vil Ejendommens Værdi derved blive nedsat med 7 0/0. — Da nu imidlertid Ejendommene i Handelsværdien maa siges at være nedsat med mindst 20 0/0, se vi, at det er ikke de forøgede Afgifter alene, der er Skyld i de lave Ejendomspriser og Forpagtningsafgifter. For nogle Aar tilbage kunde Prisfaldet paa Ejendommene forklares af de lave Produktpriser, men da disse i de sidste Par Aar atter have hævet sig, kan man jo nok have Grund til at spørge om, hvorfor Ejendommene ikke følge efter, thi det gjøre de ikke i nogen kjendelig Grad. Svaret paa Spørgsmaalet kan jo dels være det, at man endnu ikke fæster Lid til de opadgaaende Konjunkturer, dels at man paa Grund af de vanskelige Tyendeforhold er bange for at entrere i Landbruget, men den væsentligste Grund maa dog vistnok søges deri, at man nu har mindre Tiltro til Landbrugets Forrentningsevne, end man havde for en Tid tilbage. Med andre Ord, man seer nu mere nøgtern paa Forholdene, end man gjorde dengang, da

man stolede paa, at Ejendommenes Prisstigning var fortløbende, thi da trøstede man sig med, at Rentetabene kunde dækkes af Prisstigningen.

Her har saa at sige ingen Ejendomshandel fundet Sted i det sidste Aar, saa man mærker hverken til Fald eller til Stigning i Prisen, men at Evnen til at modstaa Tvangssalg er bleven større, synes klart. At der mangler Spørgsel efter Ejendomme synes at fremgaa f. Ex. deraf, at en Gaard paa 8—9 Tdr. Hartkorn, hvor Manden er død, og hvor Salg af den Grund skal finde Sted, i 2 Maaneder har staaet averteret, uden at en eneste Liebhaber i den Tid har meldt sig. — Den største Præstegaardsavling i Bjerger Herred paa 14—15 Td. Hartkorn er fornylig bleven bortforpagtet paany til samme Afgift, som der svaredes i forrige Omgang, nemlig 2 Tdr. Byg pr. Td. Ld., men Forpagteren skal jo saa fuldstændig besætte Gaarden. — Derimod har en af Forpagtergaardene under Bygholm forgjæves været udbudt i længere Tid; der har ingen Mangel været paa Liebhavere, men ingen har, som sagt, turdet entrere. For Salget af Huse synes Tiden at være fuldkommen saa ugunstig, som for Gaardene.

Tærskemaskiner vinde i det sidste Aar betydelig Udbredelse paa Smaagaardene med 2 à 3 Heste. Grunden hertil er Vanskeligheden ved at faa Plejltærskere, og i det Hele taget er der Mangel paa Arbejdskraft, eller at denne i al Fald kun kan skaffes tilveje derved, at Lønningerne forhøjes. Manglen paa ugifte Folk og disses Uduelighed og Fordringsfuldhed bevirker, at man paa de større Gaarde begynder at afløse dem med faste Daglejere, uagtet disse jo ere noget kostbarere, hvorimod Akkordarbejdet vistnok ikke anvendes i større Udstrækning end tidligere; og som Grund hertil anføres, at naar en Arbejdsmand tilbydes Akkord, da tager han kun imod denne, naar han kan skjønne, at hans Dagløn derved bliver forhøjet, uden at han derfor behøver at forlænge Arbejdstiden eller anstrænge sig mere end sædvanlig. Landarbejderne paavirkes, foruden igjennem de egentlige Socialister og deres Blade, ogsaa igjennem Dagspressen i Almindelighed, thi denne melder jo om enhver Strejke eller Strejkebevægelse, der

finder Sted Landet og Verden over. Imidlertid er jo vistnok den Vej, ad hvilken man faaer den meste Socialisme og i det Hele taget Tværhed og Utilfredshed ind blandt Landarbejderne, den løse og uvederhæftige Arbejdskraft, som Størsteparten af Landbrugene i vor Tid drage til sig i Høstens Tid. — Det er jo ofte al Slags Krapyl, der ved den Lejlighed drage ind paa Gaardene, og at det er dem, der ved deres 4—6 Ugers Ophold blandt Folkene, Nat som Dag, i Fritid som i Arbejdstid, ret kan finde Lejlighed til at bringe Fordærvelse ind blandt disse, er der vel ingen Tvivl om. Fæstemandsinstitutionen virker i den Retning næppe heldig, eftersom de daarlige Subjekter blandt de Arbejdssøgende tit spille en stor Rolle paa Fæstekontorerne; adskillige Landmænd mene derfor ogsaa, at de vilde være bedre farne, hvis Fæstemandsvirksomheden var forbudt, istedetfor at den nu er autoriseret; den Tjenestegørende og Arbejdsgiveren, menes der, skulde da nok, lige saa godt som de kunde det i gamle Dage, finde hinanden.

Naar Husmandsbruget er kommet til det Punkt, at det staaer i Højde med et veldrevet Gaardbrug, saa stopper det, men tager gjerne yedblivende mod sin Præmie, skjøndt Meningen dog vel egentlig skulde være, at dets Udvikling skulde i al Fald nærme sig til det havemæssige Brug. Jeg kan derfor heller ikke skjønne, at der for Øjeblikket skulde være nogen kjendelig Trang tilstede til Husmandsbrugenes Forøgelse.

Hønseholdet giver ikke saa faa Gaarde, ogsaa de mellemstore og større, nuomstunder nogen Indtægt, men om denne ikke opluges af Tharaen er et Spørgsmaal. Biavlens er vist derimod ret rentabel for de enkelte Husmænd, der drive den. Havebruget drives derimod meget sjælden ud over det til Husholdningen fornødne.

Fra Hadsherred.

Aarsudbyttet for Aaret 1891 af Landbruget som Helhed vil næppe mange Steder blive mere end et Middelaar. De høje Kornpriser have vel hjulpet en Del; men det er et Spørgsmaal, om dette Størreudbytte kan opveje den ringe

Foderværdi, der er i Hø, Halm og Korn paa Grund af den megen Regn, Sommeren gav.

Interessen er for Tiden stærkt oppe for Frøavl. Ifjor dannedes her en Forening med dette for Øje, og det er dygtige og energiske Mænd, der staa i Spidsen for Sagen.

Arbejdskraften har ogsaa i afvigte Aar været ret passende tilstede. Lønningerne ere stigende og da særlig for de faste Folks Vedkommende. Paa Gaardene synes man mere og mere at gaa over til faste Husmænd istedetfor Karle, fordi disse sidste ere altfor upaalidelige.

Socialistiske Agitatorer arbejde svært her i Egnen særlig ved Blade og Foredrag. Fra Arbejdsgivernes Side gjøres saa godt som intet for at hindre denne skadelige Paa-virkning, det er vel heller ikke nødvendigt at lukke Brønden, før Barnet er druknet. Man troer endnu ikke rigtig paa Socialismen paa Landet. Her findes mange smukke Husmandsbrug her i Herredet; det er jo især Præmiering og Ex-emplets Magt, der fremmer den smukke Sag. Men Grunden til det Hele er dog vel nærmest Landbrugsskolernes Indflydelse under Husmandssønnernes Ophold paa disse. Mange Gaardmandssønner dele nu ogsaa Fædrenegaarden og leve prægtig paa de saaledes dannede Husmandsbrug.

Havebrug og Hønsehold arbejdes der med Flid paa, derimod vil Biavl ikke rigtig trives efter Ønske, hvilket vel nærmest kommer af, at der skal særlig Kundskab og Praktik i den Retning. For den, der ikke vil give sig Tid til at sætte sig ind i denne Virksomhed, kunne Bierne let stikke paa mere end en Maade.

Efter alle Solemærker at dømme staaer nu Landbruget atter paa et Vendepunkt, og det kommer vel nu som altid an paa, at man er klar til at vende i rette Tid og hverken for tidlig eller for sent; thi begge Dele kan ende i Grøften. Men naar Landmanden altid er sig bevidst, at Gjødnings-spørgsmalet er og altid vil blive Landbrugets Hovedspørgsmaal, eftersom man nu ikke kan dræne og mærgle mere med Fordel, hvor disse Dele alt ere udførte godt, saa vil Tanken af sig selv gaa i Retning af Dyrkning af Foderafgrøder, hvis Kornet

bliver for dyrt til Opfodring, og han vil aldrig glemme, at det til syvende og sidst er den Afgrøde, han er i Stand til at bringe ud af sin Jord, der til enhver Tid betinger hans Velvære.

Fra Egnen Vest for Aarhus.

Aarsudbyttet bliver ikke over et Middelaars. Landbrugets Udgifter ere stadig stigende, og at de indvirke følelig paa Landbrugets Forrentningsevne er en given Sag. Mine kommunale Udgifter ere f. Ex. i de sidste 30 Aar stegne 500 % og mine Udgifter til Lønninger (faste Folk og Daglejere) c. 75 %. De kgl. og kommunale Udgifter ere i Øjeblikket c. 6 Kr. pr. Td. Ld., Folkelønningerne c. 15 Kr. pr. Td. Ld. — Om Ejendomshandler og Forpagtninger hører man ikke megen Tale; de fleste ere ængstelige for at komme ind i noget og foretrække at afvente bedre Tider, noget hvortil for en stor Del ogsaa det yderst vanskelige Folkehold bidrager, hvilket navnlig for de store Bedrifters Vedkommende bliver mere og mere vanskeligt. — Rodfrugtdyrkningen er jo allerede nu gammel og maa vel nærmest siges at have naaet Kulminationspunktet, i alt Fald hører man ofte Tale om, at Folk ville indskrænke Dyrkningen en Del, idet Pasningen tager for megen Tid, og det kniber med at erholde det nødvendige Mandskab dertil til en nogenlunde rimelig Pris.

Arbejdskraften er almindeligvis kun til Stede i utilstrækkelig Mængde, og Lønningerne skrues derfor en Del op. Og naar det saa endda var flinke Folk, man fik for den højere Lønning, men det er saa langt fra Tilfældet, at man ofte maa nøjes med det værste Udsbud, fornemlig til Mejeribrug, og saa endda være glad ved at faa nogle. At man, naar det kan lade sig gjøre, foretrækker Daglejere for Karle, er givet, men Udgifterne herved ere ikke saa lidt større, medens man saa til Gjengæld er fri for det Spektakel, som en halv Snes uvorne Karle kunne foraarsage paa en Gaard.

Fra Djursland.

Aarsudbyttet er i sin Helhed godt; saavidt det allerede nu kan bedømmes, folder Kornet tilfredsstillende, og da Mængden,

der høstedes, var forholdsvis rigelig, vil Høstudbyttet af Kjærne blive godt, bedre end i 1890. — De gode Priser vilde have gjort Aaret til et meget godt Aar, naar blot Produktpriserne havde holdt Skridt med Kornpriserne. Smørret har hidtil holdt sig forholdsvis godt, men Svin have ikke kunnet fedes uden stort Tab. Da de Fleste ere indrettede paa at opfodre Størstedelen af Avlet, komme de gode Sædpriser langt fra Agerbruget fuldt tilgode.

Udgifterne ere stigende; Folkeløn 15 à 20 %, Kommuneskatter 10 à 20 %. Ejendoms- og Forpagtningspriser ere ikke stigende, men der er nok lidt mere Efterspørgsel; dette gjælder for Ejendomme af alle Størrelser, maaske med Undtagelse af de største Ejendomme, fra hvilke Folk afskrækkes ved Udsigterne til endnu vanskeligere Arbejdsforhold. Sansen for Plantning og en bedre Behandling af Eng- og Mosejorder er i glædelig Fremgang og har allerede sat sig kjendelige Spor, bl. a. ved en forøget Brug af Kunstgjødning.

Arbejdskraften er de fleste Steder knap. Medens det forhen navnlig var ugift Tyende, der var Mangel paa, og som ofte gave Grund til Klage, blive de gifte Folk nu ogsaa knappere og mere vanskelige at omgaaes. I en Røgters Sygdomsforfald dør man med at faa ham erstattet, og det samme maa siges om Malkningen. Om nogen egentlig Ændring i Arbejdssystemet kan der ikke meldes; Folkene holde ikke meget af Akkordarbejde, naar ikke derved forstaaes forøget Betaling for det vante lemfældige Dagværk. I Virkeligheden skal der stor Dygtighed og Erfarenhed til for at kunne anvende Akkordarbejde saaledes, at Hensigten dermed opnaaes: mere udført Arbejde for samme Betaling, men i kortere Tid, og Indførelsen af Systemet har ogsaa, naar dets Væsen ikke ret er bleven forstaaet, medført større Fordringsfuldhed og Umedgjørlighed hos Arbejderne. Bedst gaaer det, hvor Husbonden selv beskæftiger sig med Folkene; Mellemmænd i Form af ofte skiftende Forvaltere og Medhjælpere forværre Forholdet. Socialistiske Agitatorer have ogsaa forsøgt sig her paa Egnen og selvfølgelig fundet villigt Øre; der er endnu Intet

gjort for at modvirde dette Onde, men det bør snarest komme dertil.

Fra Egnen sydøst for Randers.

Aarsudbyttet iaar kan betegnes som et godt Middelaar. Priserne have jo været høje paa alt Korn sidste Efteraar, hvorfor meget Korn er tærsket og Damptærskværkerne have havt meget at bestille.

Af Kløverhø er høstet meget, og da Kløverhøsten faldt i en nogenlunde tør Tid, er Kløveren ret godt indhøstet og gav rigeligt; derimod faldt Enghøhøsten i en meget regnfuld Tid, saa Enghøet blev ofte meget daarlig bjerget. — Af Græs var der rigeligt, og Køerne gave paa de mindre Gaarde, hvor de kom ind om Natten, meget godt, hvorimod de paa de større Gaarde, hvor de maatte ligge ude om Natten, ikke gave Udbytte i Forhold til den gode Græsning. — Arbejdslønningerne ere i stadig Stigning, foranlediget ved Arbejdernes Lyst til at indvandre til Byerne, selv om der ikke findes Arbejde for dem, men endnu er der ingen følelig Mangel paa Arbejdere undtagen Malkepiger, hvormed det er meget knapt; selv til høje Lønninger ville de være vanskelige at faa, hvorfor man mere og mere paa de større Gaarde saavidt mulig søger at gaa over til at drive Gaardene med gifte Folk, hvorved man faaer Konerne til Malkningen, rigtignok til en høj Løn; og endog de begynde at blive uvillige til at malke. — Grundforbedringerne gaa navnlig i Retning af Eng- og Moseopdyrkning, og i sidste Sommer er her foretaget en Del Byggearbejdere, efter at Byggeriet omtrent har ligget stille i 3 à 4 Aar.

Paa de mindre Gaarde er Arbejdssystemet kun lidet ændret; den almindelige Arbejdskraft er faste Karle, der tærske paa Akkord om Vinteren og tjene for en fast Løn om Sommeren, men det bliver mere vanskeligt at faa Tærskere, da Tærskearbejdet ikke er yndet, saa de mindre Gaardbrugere begynde at anskaffe Tærskemaskiner. Paa de større Gaarde gaaes der mere og mere over til at drive Gaardene med gifte Folk paa egen Kost; de lønnes da med Bolig, Brændsel, Korn

og Mælk foruden Pengelønnen, og ere de noget dyrere end de ugifte Karle, ere de ogsaa mere stadige.

Fra Hobroegnen.

Aarsudbyttet maa kaldes jævnt godt af Mark og Besætning; Høet er bjerget meget daarligt. Prisen paa Fedekvæg var god i Januar, sank derpaa stærkt i Februar, Marts og Aprils første Halvdel, for atter at hæve sig og naaede hen paa Midten af Sommeren en god Pris igjen. Den dalede saa atter hen paa Efteraaret, men i Aarets sidste Maaned naaedes en nogenlunde god Pris. Det magre Kvæg var trykket i Prisen i Januar, men denne steg derefter og kulminerede sidst i Marts og hele April, hvorefter den atter slog sig, men beholdt en nogenlunde respektabel Stilling til Efteraarsmarkederne begyndte, for saa at falde til en ussel Pris i Aarets sidste Maaned. Kornets Kvalitet har været simpel, men dog naaet en god Pris. Kvægets Udbytte har afhængt af, hvor heldig man har været med at ramme de heldige Perioder for Kjøb og Salg. Heste have iaar været en kurant og let afhændelig Vare.

Landbrugets Udgifter ere i rask Stigning. De kommunale Skatter ere stegne i Løbet af 3 Aar for denne Ejendoms Vedkommende med over $\frac{1}{3}$ af, hvad de vare tidligere. Vejevæsenet, Skolevæsenet og Alderdomsforsørgelsen have været medvirkende Aarsager hertil. Folkelønningerne ere vel i samme Tid stegne med 20 à 30 $\frac{0}{0}$, saa det er indlysende, at Forrentningsevnen bliver ringere.

Vi mangle Arbejdskraft. Hobro-Løgstørbanen har lagt Beslag paa en Del af denne, men det er dog især Tjenestetyende, man døjer med at faa, og saa Folk til Høstarbejdet. Tyendet drager bort fra Egnen til Byerne og de tættere beboede Egne. En stor Del maa anskaffes gjennem Fæstemænd, og ere knyttede til Egnen paa en Maade, som er alt andet end stabil. Lønningen er ogsaa stegen betydelig, og dog maa de, efter hvad Arbejdere i andre Fag faa, ingenlunde kaldes høje, selv om de ere høje nok for Jordbrugeren.

180 à 200 Kr. og lidt derover er Lønnen for Karle, og 100 à 130 Kr. for fuldvoxne Piger.

Aldeles uberørt af den socialistiske Lære kan man ikke være i et Land, hvor Pressen har saa stor Udbredelse, og hvor Samfærdselsmidlerne ere saa lette; men Arbejderne bo og leve saa spredte, at de enkelte Begejstrede for Læren savne Lejlighed til at meddele andre deres Begejstring.

Husmandsbrugene ere her gjerne mellem 8 og 24 Tdr. Ld. De drives i Reglen med Stude, og bestaa som oftest af opdyrket Hede. De ere begyndte af Folk uden Kapital, og tildels ogsaa uden Intelligents, men med faa Fornødenheder, og som oftest en ærlig Arbejdsvillie. Kampen for Tilværelsen har været haard, og er Familien blevet ret stor, har det været al Ære værd, naar de have kunnet klare Sagerne. I den unge kraftige Alder, med den store Arbejdsevne, have de, især hvis Heden havde lidt Naturkraft i sig, evnet at faa den opdyrket; men da Hedens jomfruelige Kraft tabtes samtidig med Brugerens Arbejdsevne, saa var der intet til at fortsætte den bedre Driftsmaade med, selv om de, hvad sjælden er Tilfældet, havde besiddet lidt mere Intelligents. Kunde disse Banebrydere saa være blevne efterfulgte af intelligente Kræfter med Kapital, vilde Sansen for et bedre Husmandsbrug have trængt sig frem, men den Slags Kræfter faaer bedre Løn og har flere Betingelser i Nærheden af de store Byer eller i de frugtbare Egne, end her paa Jyllands Hedeegn.

Æg er en forøget Handelsartikel paa Hobro Torv, hvortil Opkjøbere komme fra andre Byer; men om denne Forøgelse skyldes formindsket Brug i Hjemmene eller forøget Hønsehold, vides ikke. En Biavlerforening her i Egnen har arbejdet i nogle Aar, og nye Bihuse sees nu hyppig, ligesom der ofte bliver talt mellem Mand og Mand om Bedriften, om Udbyttet, der har været af Honning ved de forskjellige Udslyngninger, samt om Honningens Pris, saa jeg har Grund til at tro, at Biavlens drives stærkere og tillige bedre end tidligere.

Selskabet Fortuna har anlagt en stor Spritfabrik i Hobro til Afløsning af den ældre, og det er Meningen at brænde c. 2 Gange saa meget som disse. Kartoffelavlens vil maaske

herved faa et godt Marked, thi det er særlig med Hensyn til denne, at Fabriken er anlagt i Hobro. Samtidig vil det jo heller ikke være uden Betydning for Landbruget i Nærheden af Byen, at den vil faa Adgang til en stor Mængde Bærme.

Fra Himmerland.

1891 lovede saa godt, men har ikke svaret til Forventningerne, og Grunden dertil er den vaade Periode medio Juli til medio September. — Den forringede Høudbyttet. Masser af Hø kom slet ikke i Hus, men blev kun tjenlig til Gjødning. Rugen tog betydelig Skade, og al Straa baade af Vintersæd og Vaarsæd mistede meget i Værdi. Sæden vejer gjennemgaaende lidt, saa de høje Sædpriser faa ikke saa stor Betydning, som det skulde se ud til.

Kommuneskatterne stige de fleste Steder i foruroligere Grad, og særlig Folkeholdet gjør, at Forrentningsevnen forringes. Dette faaer jo særlig Betydning for de ringe Jorder, thi man hører almindelig udtale, det kan ikke betale sig at drive den og den Mark; meget lægges ud til vedvarende Græsning, og mange simple Arealer beplantes.

Arbejdskraften har været overordentlig knap og Lønningen i betydelig Stigning særlig for Piger; det kan siges, at en god Pige kan ikke fæstes under 150 Kr., hvilket jo er $\frac{1}{3}$ Tillæg mod ifjor. — Kun nødtvungen vil Arbejdsgiverne til at forandre Arbejdssystemet; man holder fast ved gammel Vane, men hvor man er gaaet over til gifte Folk, troer jeg nok, der er almindelig Tilfredshed dermed. — Socialisterne arbejde ivrigt, holde Møder og agitere paa bedste Maade og desværre med alt for godt Held, paa den Maade at de gjøre Arbejderne utilfredse, opsætsige og umedgjørliche.

De Husmænd, som sidde inde med fra 3—10 Tdr. Ld., have en Hest eller 1 Par Stude, gjøre stor Fremgang i Retning af bedre Jorddyrkning, bedre Fodring og bedre Køer. — Man kan ligefrem sige, at af disse Husmandsbrug kan der ikke være for mange. — De mindre Husmænd, 3—6 Tdr. Ld., kunne finde rigeligt Arbejde de Dage, de kunne være hjemme fra og ere en kjærkommen Hjælp for de større Gaarde i trange Tider ved Høst, Tørvearbejde og Tærskning m. v. — Hønse-

hold og Biavl er saadan jævnt fremadskridende, men nogen virkelig intensiv Dyrkning heraf er kun ganske undtagelsesvis. Havedyrkningen fremmes betydelig, især netop hos Husmanden med lidt Jord. Frugttræer og Frugtbuske plantes i betydeligt Tal, og Læplantningerne om disse Smaasteder fremmes. Her maa nævnes de af Hedeselskabet stiftede og støttede Plantningsforeninger, som virke meget godt. Særlig maa fremhæves de af Aalborg Amts Plantningsforening paa-begyndte »Anlæg af Mønsterhaver for Husmænd«. 3 saadanne anlagdes i Foraaret 1891, og flere tænkes, om Midlerne række dertil, anlagte i 1892.

Fra Vendsyssel.

Sommerens pludselige og uventede Stigning paa Korn og Foderstoffer voldede, at den »billige« Vinterfodring, som man mente at have havt formedelst de lave Kornpriser, blev mere end udjævnet ved den kostbare Fodring i Sommerens Løb af Svin, Heste etc., særlig da Svinemarkedet Dag for Dag i Aarets Løb, naar undtages den korte Periode i Juli—August, blev ringere og ringere til Aarets Slutning.

Høsten 1891 bringer næppe nogen Lindring i Forholdene; Vaarsædshøsten er i Almindelighed under Middelhøst; Vintersædshøsten var vel betydelig over, men Værdien var forringet med 25—35 %; Enghøsten var ofte reduceret saa betydeligt ved Regnperiodens ulykkelige Indflydelse, at Værdien mange Steder gik ned til 25—30 % af et Middelaars Udbytte; uagtet der stedse anvendes en nødtvungen større og større Økonomi med Arbejdskraft ere Lønningskontoerne stadig stigende, — for herværende Avlsbrugs Vedkommende i Løbet af 2de Aar med 20 %. — Priserne paa smaa Avlsbrug maa siges at være noget stigende; paa middelstore har den været nogenlunde, hvorimod den vedblivende er meget lav paa store Avlsbrug, formentlig omtrent 30 % under Priserne i 80ernes Begyndelse. Ejendomshandelen har imidlertid været ret livlig i det forløbne Aar.

For de store Avlsbrugs Vedkommende vinder Driftsspørgsmaalene mere og mere aktuel Interesse, begrundet i Arbejderspørgsmaalet. Man attraaer ubetinget at nedbringe

»Driftskontoen«; men at udføre dette uden væsentlig Nedbringelse af Driftsudbyttet er den store Vanskelighed, hvorved man væsentlig staar stille i Øjeblikket uden at have turdet foretage væsentlige Ændringer deri endnu. Den Side, de større Avlsbrug agte at gaa imod, er absolut til en Formindskelse af det dyrkede Areal.

Arbejdsforholdenes Tilstand er i det Væsentligste belyste ved ovenstaaende Udtalelser; de ere absolut meget følelig nedadgaaende og dette for alle Avlsbrugs Vedkommende, saavel for de store som for de smaa. Aarsagen søges dels i Udvandring, dels i de unge Mænds Strøm mod Landets sydligere og frugtbarere Egne, hvilken Strømning bæres oppe af Mangelen paa Arbejder-Huse og smaa Huslodder, til hvis Forøgelse, der i vor Landsdel er en betydelig Trang tilstede.

Husmandsbrugene gaa fremad Aar for Aar, idet Sansen for bedre Driftsmaader stedse er stigende og begrundet i, at Landbrugets trange Aar ere faldne mindst trykkende paa disse Brug, der, dels begrundet i Andelsmejerierne dels i noget stigende Lønningsforhold (Akkorder o. a.), have havt ret gunstige Forhold at udvikle sig under, ligesom Landboforeningernes Virksomhed ved Præmiering ikke har været uden Betydning.

Fra det nordlige Thy.

Paa en Egn som denne, hvor Kornsalg aldeles ingen Rolle spiller, og hvor Mejeridriften er meget underordnet, falder det vanskeligere at sammenstille Forholdene med andre Egne i Landet. Man opdrætter og foder sit Kvæg med hvad man høster paa sine Agre og Enge, har ingen rigtig Tillid til Kunstfoderet, dyrker ingen eller saa godt som ingen Roer og tager saa Udbyttet som det kan falde, — for Fedekvæg aldeles overvejende i Hamburg, for pæne jyske Kvier og Køer paa Holstebro Marked og driver Hjemmehandel i stort Omfang til Tidsfordriv. Med lave Kreaturpriser bliver altsaa Udbyttet mindre; det gik godt ifjor Vinter indtil Februar; da begyndte en Nedgang, der hen i Foraaret blev frygtelig, og siden denne Tid har det været mere eller mindre daarligt, aldrig rigtig godt.

Sidste Aars Høst var omkring Middel, men mange Steder tog Stormen i September indtil 3 Fold af Havren, og det viser sig nu ved Tærskningen, at Bjergningen heller ikke har været saa god, som man havde ventet. Paa Grund af de høje Kornpriser formindskedes Besætningerne meget i Efteraaret selv til de laveste Priser. En stor Del af Høet var gaaet tabt i den ualmindelig regnfulde Sommer. Smørret holder jo nogenlunde Pris, men forøvrigt er der ingen Fodring, der lønner sig i denne Vinter. Svineavl er rent fortvivlet.

Kommuneafgifterne og Lønningerne ere ligeledes voldsomt stigende — virkelig foruroligende, og at de trykke er en Selvfølge.

Ejendomspriserne ere uforandrede, men Omsætningen yderst ringe; saa godt som ingen Tvangssalg; man holder i denne Henseende saa nogenlunde Stillingen endnu, Spørgsmaalet er: hvorlænge?

Her i Nordthy under Landboforeningen af samme Navn er der ansat en Husmand som Konsulent i Husmandsbrug, men det tager jo Tid inden der fremkommer synlige Resultater, om der overhovedet kan ventes saadanne.

Af særlige Foreninger kan kun nævnes Hesteavlforeningerne, som foreløbig kunne glæde sig ved Befolkningens største Interesse.

Fra det sydlige Thy.

Aaret 1891 var ikke godt for Landbruget; det bragte ikke — som det en Tid i Forsommeren saa ud til — nogen værdifuld Afgrøde, og naar undtages en livlig Hestehandel og en god Pris for Smør i den sidste Del af Aaret, kun smaa Priser paa de Landbrugsprodukter, man har at sælge. De høje Kornpriser gavne egentlig ikke Landmændene i vore Dage; de gjøre i al Fald nok lige saa megen Skade, idet Udviklingen er kommen dertil, at der snarere er flere kornkjøbende end kornsælgende Jordbrugere.

Skatter, Afgifter og Lønninger ere i de sidste Aar stegne betydelig, og jeg troer, det er lavt ansat, naar Merudgiften til disse Ting beregnes til 40 Kr. pr. Td. Hartkorn, eller for en Bondegaard paa 5 Td. Hartkorn til 200 Kr.

aarlig; paa større Gaarde tager Arbejdskraften igjen forholdsvis mere; den mindre Jordbruger kan jo i Reglen selv tage mere eller mindre Del i Arbejdet. Der er i de sidste Aar tilplantet flere Hedearealer, i Reglen under Hedeselskabets Ledelse, ligesom Sansen for passende Haveanlæg mere og mere udbredes.

Arbejdskraften bliver stadig dyrere; dygtige Karle og Piger kunne nu næppe faaes for 200 og 100 Kr. om Aaret. Paa større Gaarde nødes man til at forsyne sig med Daglejere af Mangel paa faste Folk.

Husmandsbrugene synes at gaa godt fremad, hvortil Præmieringen har været en vægtig Spore; navnlig drive mange det temmelig vidt med Rodfrugtdyrkning og med at faa Gjødningen godt opsamlet og fornuftig anvendt. Jordløse Husmænd, af hvilke der bliver flere, ere, hvor der er en talrig Børnesflok, ulige daarligere stillede.

Fra Mors.

Gjælden voxer og trykker fremdeles, og desuden stige de kommunale Udgifter i en forbavsende og højst foruroligende Grad. Det er vitterligt fra flere Kommuner, at for 10 Aar siden var Skatten pr. Td. Hartkorn 9 Kr.; men den er voxet Aar for Aar, og var sidste Aar 18 Kr. samt er for dette Aar 25 Kr. Fra en enkelt Kommune sees det paa Skattelisten for dette Aar, at den samlede Sum, som var paabyrdet Hartkorn, Formue og Lejlighed i 1888 beløb sig til 16,000 Kr., stigende i Aaret 1892 til 31,000 Kr. — Dertil kommer, at Udgifterne til Arbejdskraften ogsaa ere stegne nogle % og tilsammen indvirker det kjendelig og meget betænkelig paa Landbrugets Forrentningsevne, der alt i Forvejen var saa haardt bebyrdet.

Arbejdskraften er lige tilstrækkelig, men der taales ej heller længere nogen Formindskelse. Skeer det, vil den socialistiske Tankegang og Fordring om højere og højere og atter højere Vederlag for Arbejdet blive en slem Svøbe; der er Gnister nok, der ulme i saa Henseende. Til Modvægt, gjøres kun det, at man saavidt muligt søger at komme billige

Krav i Møde; men forøvrigt frygter man ikke for, at Vanskelighederne ikke skulde kunne overvindes.

Morsø Landboforening gjorde ifjor det første virkelige gode Skridt til Forbedring af Husmandsbrug, idet man antog en Konsulent til at vejlede Husmændene. Man har ogsaa i den korte Tid, Vejledningen har fundet Sted, faaet Stadfæstelse paa den Formening, at Vejledning er Nr. 1, Præmiering Nr. 2. Det er sikkert, at de bedste Penge, som Staten og Landboforeningerne anvende i Landbrugs-Øjemed, de anvendes til Konsulentvirksomhed, og det ikke mindst for de smaa i Samfundet. Desværre nødes Morsø Landboforening til at indstille Konsulentens Virksomhed, da Staten — af ukjendte Grunde — undlader at yde Foreningen Tilskud. Gjennem Landboforeningen søges Sansen vakt for Landbrugets Biindtægter, idet man har begyndt at præmiere for Biavl gjennem Biavler- og for Høsehøld gjennem Fjerkræavlerforeningen. Have- og Plantningsforeninger udfolde en god og glædelig Virksomhed. Hedeselskabet ikke mindre; næsten al Morslands Hede, 5 à 600 Tdr. Ld., er nu indtaget til Beplantning under Tilsynet af en af Hedeselskabets Assistentter.

Et Andelssvineslagteri i Skive har man arbejdet paa i det sidste halve Aar; da man troede sig lige færdig til at begynde, slog en Engelskmand, Mr. Thompson, hele Foretagendet i Stykker ved at indskyde en utidig og uantagelig Paragraf i Kontrakten. Men som den ene Dør blev lukket, blev en anden lukket op: Randers Andelsslagteri tilbød at modtage de hjemløse Andelssvin, og det er nu vedtaget — foreløbig for et Aar — at slutte sig til Randers som Leverandører og faa lige Del i Overskuddet. De private Slagterier indlader man sig nødig med; de skulde ogsaa nødvendig have Konkurrenter.

Fra Salling.

Aarsudbyttet har været ret godt baade af Mark og Besætning. I første Halvdel vare Priserne noget smaa, men opvejedes ved det store Kvantum.

Ejendomspriserne ere maaske svagt i Stigning. Forpagtninger, med Undtagelse af Præstegaarde, foregaa saa godt

som ikke her paa Egnen. Der plantes en Del, særlig Hvidgran, i Gjærder, men ellers foretages ingen Grundforbedring i noget forøget Maal.

Arbejdskraften til de større Gaarde var, særlig hvor Kosten er mindre god, noget knap i Forsommeren, men den øvrige Tid ret rigelig. Lønningerne ere stegne med 10—20 %.

Husmændene ere mange Steder komne til at drive deres Lodder mønsterværdig. Dette er fremkaldt dels ved Præmier for ypperlig Dyrkning og ved Rejser, alt foranstaltet af Landboforeningerne med Statens Understøttelse.

Fra Lysgaard Herred.

Kommuneskatterne ere stegne Aar for Aar. En Ejendom, der 1848 svarede til Kommunen aarlig 60 Kr., svarer nu 9 Gange saa høj Skat, uden at Ejerens Formue er forøget. Gjælden paa Ejendommene tiltager. Der er undtagelsesvis enkelte Ejendomme, der slippe billigere. At Lønningerne ogsaa ere stigende er jo ogsaa en forøget Udgift, men det maa man jo finde sig i, det er Tidsforholdene, der fører det med sig; men med den store Lønning og bedre Kost følger ikke større Arbejderdygtighed.

Ejendomspriserne ere stadig nedadgaaende. Handeler skeer i Almindelighed kun tvungent. Med Forpagtninger er det ligesaa. Forpagtning af store Ejendomme opnaaes ved Nedgang i Afgiften. Med mindre Ejendomme, Husmandslodder, skeer flere Ejendomshandler, foranlediget mest ved Hjælp af Laanene ifølge Husmandsloven —; men om denne Lov er til Gavn for Landet, vil Tiden vise; naar ikke særdeles gunstige Forhold indtræder, tvivler jeg derpaa.

Grundforbedringer foretages kun i nødvendige Tilfælde — af Mangel paa Kapital og Tillid til Fremtiden. Kun ved Hedeselskabets energiske Bestyrelse og ved sit gode Exempel fremmes Hedekulturen, nyttige Engvandingsanlæg og den nyere Tids Mosekultur.

Flere Gaarde med større Folkehold søge, da dygtige Folk blive vanskeligere at faa, at bygge Arbejder-Huse for gifte Folk, derved at holde en fast Arbejderstand ved Gaarden og

opnaa Arbejdet udført ved Akkord, den bedste Maade for begge Parter, og opnaa ofte derved faste Koner til at malke, ligeledes paa Akkord pr. Pd. Mælk, da Piger til Malkning næsten ikke ere til at faa.

Belønning for bedre Havedyrkning og bedre Drivning af Husmandslokker — og dette sker rigeligt — har gjort megen Gavn og bevirket megen Fremgang i den Henseende.

Den høje Pris paa Æg og lette Afsætning har vakt Sansen for at bringe saa meget som muligt ud af Hønseavlens og den aarlig forøgede Udførsel af Æg viser, at den benyttes.

Biavlerforeningen virker ogsaa til Gavn for Biindtægten ved at forskaffe nye praktiske Bistader og ved at lære at frembringe Honning som god Handelsvare, og nu da Smør er dyrt, bruger Smaafolk Honning som Surrogat for Smør paa Brødet.

Den i Landet herskende Influenza har været meget udbredt i denne Egn; mange Folk, især ældre, er døde af Sygdommen, og meget Arbejde ikke udført af Mangel paa raske Folk. Her paa Gaarden var næsten hele Befolkningen angreben, heldigvis dog kun nogle ad Gangen, saa at Kreaturerne kunde udføres; der er Gaarde, hvor Naboerne maatte passe Kreaturerne, da alle i Gaarden laa; selv Doktoren maatte Naboerne hente. Jeg var den sidste paa Gaarden, der fik den, og da jeg hører til de Gamle, maatte jeg være forsigtig, er endnu ikke fri for Feberens Følger, ryster paa Haanden.

Fra Hammerum Herred.

Aarsudbyttet har været mindre tilfredsstillende; thi Indtægten af Besætningerne, som skulde opretholde Landbruget paa denne Egn, har været Tab med nedadgaaende Priser lige fra Foraaret af, saa at, om man end maa indrømme, at Høsten, baade i Kvantum og Kvalitet, blev bedre end det i den besværlige Høstid saa ud til (naar undtages det forholdsvis store Tab af Hø, som jo var almindelig her), saa er Landmandens Stilling saaledes, at han for Tiden maa tære paa Kapitalen eller gjøre Laan og indtage en afventende Holdning, alt paa Grund af, at Kreaturpriserne nu i Efteraaret

vare betydelig lavere end i Foraaret. Følgen er, at enhver, som ikke har været ligefrem nødsaget til at sælge, hidtil har undladt det og søger at overvintre sin Besætning eller prøve sin Lykke ved Fedning med en Del deraf. Sparekasserne her paa Egnen vidne med det forøgede Antal Laanebegjæringer i dette Ffteraar om, at der er solgt for lidt i Forhold til Udgifterne. Nu staaer alles Haab jo til gode Priser paa Fedekvæg og bedre Priser paa Kreaturer i Almindelighed til Foraaret. Resultatet er, at Udbyttet af Mark og Besætning har været negativt, idet Tab af Græsløn og Høudbytte ikke erstattes af en tilsvarende rigelig Kornavl. — Mejeri og Svinehold har ogsaa været mindre indbringende.

Den forholdsvis forøgede Mængde tildels mindre Ejendomshandler tyder paa, at den trykkede Tilstand ikke føles af alle endnu. Det er egentlig mest Smaasteder og Parceller, der handles med. Næsten hver Gaard her i Egnen kan afse noget af sit ofte for store Areal, og skjøndt Liebhaveere med mindre Kapitaler alt for hyppig foretrække Amerika, saa skeer der dog ikke faa slige Smaahandler, hvorved i Reglen Egnens Forbedring og Opdyrkning fremmes.

Moseopdyrkning har enhver jo drevet paa sin Maade; efter den ny Methode har den endnu ikke naaet at trænge igjennem; — men da der nu midt i Egnen i Knudemose ved Herning bliver oprettet en Forsøgsstation, kan mulig Stødet gives til at ogsaa den Fremgangsmaade kan vinde Indpas — om der ellers er noget ved den at tjene.

Det er vanskeligt og meget kostbart at skaffe tilstrækkelig Arbejdskraft; dels stiller Tyendeklassen større og større Fordringer i Retning af Løn og daglig Forplejning, dels ere de paa Grund af den forøgede Efterspørgsel blevne vanskelige at faa i Tale. De tilbyde sig næsten aldrig til nogen Plads, men lade Husbond paa Husbond passere Revu og lade ligesom afholde Auktion, lige til de naa Fardag. De mange gode Tilbud gjøre Tyendet hovmodige. Plads kunne de jo sagtens faa. Beklageligt er det her i Egnen, at næsten hveranden Husbond som Regel staaer med kun de halve Pladser besatte til Skiftetiderne, og en lang Tid gaaer tabt, inden Hullerne blive

udfyldte og Maskineriet atter kommer i Gang. Dertil kommer den Tid, der gaaer til Spilde ved at opsøge ledige Tyender; thi det lader sig ikke gjøre ved Fæstemænd (det er kun at hale Tiden ud — eller at blive forsynet med det værste Udskud), ej heller ved at avertere i Aviserne, — nej man maa selv begive sig ud paa Frieri og tage mod de mange Kurve og staa og ryste med en fyldt Pengepung for at friste de Vægelsindede. Lønningerne stille sig omtrent saaledes:

Forkarle — 200—250—300 Kr.,

alm. Karle — 160—170—180 Kr.,

14 15 Aars Dreng — 100—120 Kr., meget efterspurgt

Piger — 100—120 Kr., næsten uerholdelige.

For at bøde paa manglende faste Folk tvinger jo Daglejersystemet sig ind, og det gaaer da løs paa højere Dagløn saavel som paa dyrt Akkordarbejde.

Man kan vel nu næppe paavise en direkte socialistisk Agitation; men der spores dog tydelige socialistiske Tilbøjeligheder; derimod har Befolkningen næsten overalt her i Egnen megen Tendents til at samles i religiøs Retning, og der holdes talrige Møder af den indre Mission. De politiske Bølger gaa nu ikke saa højt som tidligere. Hist og her virkes der for Afholdssagen med ret godt Resultat.

Ved Benævnelsen Husmand og Husmandstand forståes her i Egnen ikke det samme som i den øvrige Del af Landet, hvor man i Reglen kalder den Arbejdsmand, som beboer eller ejer et Hus, for Husmand. Forøvrigt er Begrebet Husmand med Hensyn til Hartkornets Størrelse jo fastslaaet derved, at Indehavere af under 1 Td. Hartkorn kaldes Husmænd; have de derover, kaldes de Boelsmænd og ellers Gaardmænd, hvortil man dog gjerne forbinder Tanken om en Gaardbygning med 3 à 4 Længer og med i det mindste et Par Heste. Det er meget almindeligt, at det Sted, eller den Mand, der for 30—40 Aar siden begyndte i Heden og Mosen — med et Hus paa et Par Skpr. Hartkorn — paa 30—40—50 Tdr. Ld. (alt for en billig Kjøbesum), nu har en sammenbygget Gaard, hvor der holdes et Par Heste og 10—15 Kreaturer. Han er jo, naar der tages Hensyn til Hartkornet, endnu Hus-

mand, men vi kalde ham ikke saaledes og betragte ham ikke som egentlig Husmand. Derimod passer Navnet Husmand bedre paa den Klasse af Samfundet, som kaldes Parcellister eller Nybyggere, nemlig som nu i denne Tid begynder sin Virksomhed paa en Hede- eller Moseparcel, og som til en Begyndelse kun kan holde en Ko og et Par Faar. Slige Parceller kunne kjøbes fabelagtig billigt med liden eller ingen Udbetaling. Er det en stræbsom, sparsommelig Mand og Kone, der saaledes begynde, ofte med kun ringe Kapital og saa nogenlunde god Jord, da varer det i Reglen ikke over 10 Aar, før Opdyrkningen er saaledes fremskreden, at den fornødne Arbejdskraft af et Par Stude kan holdes; men efter 20 Aars Forløb er det almindeligt, at der holdes et Par Heste paa et saadant Sted. Det er egentlig denne Husmandsstand, som fremmer den største Del af Opdyrkningen her i Hedeegnen, og kan derfor Hammerum Herreds Husmandsstand ikke sammenlignes med andre Egnes. Saalænge Manden er Nybygger, kan man saa godt faa ham i Arbejde, da han altid trænger til at tjene en Skilling, dog selvfølgelig ikke naar han i Høstens Tid skal passe sin egen Avl, eller i Sædetiden, naar han selv skal have sit Korn saaet. Husmænd uden Jord foretrække at flytte til Herning eller til Byerne eller ogsaa at strejfe omkring i Landet med Uldtøj.

I Løbet af de sidste 3—4 Aar er der bleven oprettet 2 nye Landboforeninger — 1 Hingsteforening og 1 Haveforening — og flere Andelsmejerier, som alt synes at virke til Gavn, i Modsætning til det nys oprettede Andels-Svineslagteri i Herning, som kun bragte Tab og nu ganske har standset sin Virksomhed.

Fra Bornholm.

Høstudbyttet har i det nu forløbne Aar gjennemsnitlig været vistnok ikke saa lidt under Middelhøst særlig begrundet i Mangel paa Regn i Forsommeren; bedst var Høsten paa de mildere Jorder nærmest Strandkanterne; ogsaa Græsmarkerne vare noget knappe en Tid, indtil der midt i Juli faldt rigelig Regn, men iøvrigt maa Udbyttet af Besætningen

kaldes jævnt godt; naar dertil tages Hensyn til Priserne, da have disse jo været noget højere end de tidligere Aar, den sidste Del af Aaret endog betydelig højere; naar Alt dette regnes tilsammen, kan Aaret vistnok regnes for et Middelaar. Landbrugets Udgifter ere jo stadig stigende, særlig Arbejdsløn, men ville blot Priserne paa Landbrugsprodukter holde sig paa det Stade, hvortil de nu ere naaede, maa Udgifterne ogsaa kunne udredes, men der er vel nærmest Udsigt til, at disse fremdeles ville være stigende.

Arbejdskraften er langt fra til Stede i tilstrækkelig Mængde paa Landet; Arbejderne trække til Byerne og Fabrikkerne, hvor der bydes dem større Fortjeneste end Landbruget er i Stand til at udrede. I det sidste Aar har navnlig de større Stenhuggerier og Havneanlægget ved Hammeren, som drives for tysk Regning, trukket mange Arbejdere fra Landbruget, ligesom Kaolinslemmerierne og Fabrikkerne i Rønne og Omegn bestandig udvides og drives efter en større Maalestok, saa denne By snart bliver fuldstændig Fabriksby; for Landmændene i en større Omkreds udenfor Rønne er det herfor næsten umuligt at faa Daglejere, og det værste er, at det er nærmest de dygtigste og paalideligste Arbejdere, der trække til Byerne til stor Skade for Landbruget.

Man kan vel nok sige, at der er nogen Fremgang i Husmandsbruget, særlig fremkaldt ved Præmiering af veldrevne Husmandslodder fra Landboforeningens Side med Statsbidrag, som have ansporet mange Husmænd til Fremskridt, ligesom mange have lagt sig noget efter Frøavl og Roedyrkning. Til Forøgelse af Husmandsbrug er her ingen Trang, da som tidligere nævnt, mange af de dygtigste Arbejdere trække til Byerne, og adskillige Husmænd ønske at sælge, lokket af den større Arbejdsfortjeneste dér. Af Biindtægter lægges her særlig forøget Vægt paa udvidet Hønsehøld baade ved de større og smaa Landbrug; ogsaa Biavl vinder Fremgang i enkelte Egne.

Slutningen af Beretningerne vil følge i næste Hefte.